

Матбуот
жамиятдаги
хилма-хил фикр ва
қарашларнинг
кўзгуси бўлиши
керак.

Ислом КАРИМОВ

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT XALQ ZIYOLILARI GAZETASI معرفت

1931-yildan chiqra boshlagan • E-mail: info@marifat.uz • 2012-yil 27-iyun, chorshanba № 51 (8492)

TAQDIRIMSAN, BAXTIMSAN, ERKIN VA OBOD VATAN!

МЕН ТАНЛАГАН КАСБ

ҳаётда ўз ўрнимни топишимда
муҳим аҳамиятга эга

Ҳамма ҳам бахтли ҳаёт кечиришни хоҳлайди. Бундай ҳулосага ўзим яшаётган ҳудуд одамларининг турмуш тарзини кузатиш орқали келдим. Фақат бир нарса: киши ўз оиласи даврасида ёқтирган юмуши билан шуғулланса, касби орқали яқинлари, атрофидагиларга, шунингдек, ўз она юртига нафи тегса, одамларга чин дилдан яхшилик қилолса мана шунинг ўзи катта бахт.

Бугун мактабнинг тўққизинчи синфини тамомлаб, таълимнинг кейинги босқичига йўл олмоқдам. Демак, бу давр мен ва менга ўхшаган юзминглаб тенгқурларим ҳаётида энг муҳим — ўз келгуси тақдирини белгилловчи, унга тамал тоши қўйиладиган палла. Айни дамда кимдир баъзи фанларни чуқурроқ ўрганиш истагида академик лицейга ҳужжат топширган бўлса, бошқалар касб-хунар ўрганишни афзал билди. Мен ҳам касб-хунар эгаллашга қатъий аҳд қилдим.

Онам, сизлар бахтли авлодсизлар, негаки, ҳаётга эртароқ, ўз ўрнида касб-хунарли, қўлингизда аниқ бир иш билан кириб борасизлар, дея кўп бор таъкидлайди. Негаки, биз қайси йўлни танлашим борасида оилавий маслаҳатлашган пайтларимизда менга касб-хунар коллежида ўқишни тавсия қилишар, у ерда умумтаълим фанларини ўрганиш билан бирга қизиққан касбимни эгаллашим, агар хоҳласам келгусида танлаган соҳам бўйича олий маълумотли бўлишим мумкинлигини айтишарди.

Очиғи, болагимдан тикувчиликка қизиқаман. Дарсдан бўш вақтларимда онамдан, маҳалламиздаги тикувчи аёллардан, қолаверса, мактабда ташкил этилган тўғарақларда ушбу хунарни сир-асрорларини ўргандим. Ҳозирда ўзим ва сингилларим учун турли бичимдаги қўйлақларни бемаъл тика олам.

(Давоми 2-бетда.)

ЁШЛАР МУТАХАССИСПИККА ЭГА БЎЛДИ

Давлатимиз раҳбари Ислом Каримов ташаббуси ва раҳнамолигида Термиз давлат университети тобора замонавий қиёфа касб этиб бормоқда. Айни пайтда мазкур олий ўқув юртида учинчи босқич қурилиш ишлари давом этаёттир.

Ёшларнинг пухта билим ва касб-хунар эгаллаши учун барча қулайликлар яратилаётган олий таълим муассасасида ўқитиш ишларида энг илғор педагогик тажрибалардан кенг фойдаланилмоқда. Бу йил университетнинг 1 минг 476 нафар талабаси ба-

калавр, 62 нафар йигит-қиз магистратура босқичи бўйича соҳа мутахассислигига эга бўлди. Битирувчиларга мутахассислик дипломлари тантанали равишда топширилди. Ёш мутахассислиги бўйича тегишли корхона, ташкилот ва муассасаларда меҳнат фаолиятини бошлайдиган ёшларнинг қувончи чексиз.

Суратда: Битирувчиларга диплом топшириш маросимидан лавҳа.

Фарҳод АБДУРАСУЛОВ (ЎЗА) олган сурат.

27-iyun — Matbuot va ommaviy axborot vositalari xodimlari kuni

ИНСОНГА НАФ КЕЛТИРИШ — ОЛИЙ БАХТ

Мамлакатимизда демократик ҳуқуқий давлат ва адолатли фуқаролик жамияти барпо этиш йўлида амалга оширилаётган изчил ислохотлар замирида аввало инсон ва унинг манфаатлари мужассамдир. Бу ислохотлар мазмун-моҳиятини халқимизга етказиш, уларнинг онгу тафаккурини юксалтиришда оммавий ахборот воситалари муҳим ўрин тутати.

Президентимиз Ислом Каримов раҳнамолигида ахборот соҳасини ислох этиш, сўз ва ахборот эркинлигини таъминлаш масаласига қаратилаётган алоҳида эътибор самарасида мамлакатимизда давлат

ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолияти устидан жамоатчилик назоратини таъминлашда оммавий ахборот воситаларининг роли тобора кучайиб бормоқда.

(Давоми 11-бетда.)

CASE STUDY

таълим жараёнини фаоллаштирувчи услуб

Ҳозирги кунда ўқитишнинг турли замонавий («case study», лойиҳалаш, ҳамкорликда ўқитиш, «амалий ўйин», интерфаол таълим услуби ва бошқалар) услуб ва усуллари тарқалган.

Бундай замонавий методикани дарс жараёнида қўллаш таълим самарадорлигини ошириш билан бирга, ўқувчиларнинг билим олиш фаоллаштирилади, ўзлаштириш салоҳиятини юксалтиради. Шу нуқтаи назарда Президентимиз томонидан яқинда эълон қилинган «Малакали педагог кадрлар тайёрлаш ҳамда ўрта махсус, касб-хунар таълими му-

ассасаларини шундай кадрлар билан таъминлаш тизимини янада такомиллаштиришга оид чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарорда ҳам ана шундай илғор педагогик техно-

Ilg'or pedagogik texnologiyalar

логияларни юртимиз касб-хунар таълими жараёнига кенг қўллаш зарурлиги таъкидланган. Зеро, меҳнат бозорига кириб келаётган кичик мутахассисларни ҳар жиҳатдан юқори малакали қилиб тайёрлашда назарий дарсларнинг ҳам аҳамияти катта.

(Давоми 5-бетда.)

ТАЗЕТАНИ
ВАРАҚЛАГАНДА:

ФАРЗАНДЛАР
ТАҚДИРИГА МАСЪУЛЛИК

3-бет

ТАЪЛИМДА АКТ
ИМКОНИЯТЛАРИ

6-бет

ИЗПАНИШЛАРДАН
ИХТИРОЛАР САРИ

7-бет

ГУЛНОЗАНИНГ ГУЛДЕК ХУНАРИ

Самарқанд тумани Шўрбон маҳалласида яшовчи Гулноза Фаттоева Самарқанд иқтисодиёт касб-хунар коллежини битиргач, сеvimли машғулот — зардўзлик билан фаол шуғуллана бошлади. Изланишлари ва интилишлари самарасида қисқа вақт ичида туманининг кўзга кўринган хунаrmандларидан бирига айланди.

Гулноза моҳирлик билан тиккан сўзана, зардевол каби миллий буюмларнинг бозори чаққон. Айни пайтда у ўнга яқин маҳалладошлари — қизларга зардўзликни ўргатмоқда.

Гулдек хунари туфайли эл аро обрў-этибор топаётган, барқарор даромад манбаига эга Гулноза миллий хунаrmандчилиги-

миз анъаналарини бойитишга ўз хиссасини қўшиш орузида. У мамлакатимизда ўтказиб келинаётган нуфузли "Ташаббус" кўрик-танлови, "Базар арт", "Асрлар садоси" фестивалларининг фаол иштирокчисидир.

Суратда: хунаrmанд Гулноза Фаттоева.

Алишер ИСРОИЛОВ (ЎЗА) олган сурат.

МЕН ТАНЛАГАН КАСБ

ҳаётда ўз ўрнимни топишимда муҳим аҳамиятга эга

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Бироқ шундай бўлса-да касб-хунар коллежида ўқиш учун янги йўналишни танладим. Уч йил мобайнида маиший хизмат кўрсатишнинг сартарошлик ва декоратив косметика устаси бўлишга қарор қилдим ва Оҳангарон шаҳар маиший хизмат касб-хунар коллежига ҳужжатларимни топширдим. Бу фикрга келишимда мактабимизда олиб борилган касбга йўналтириш ишларининг ҳам ҳиссаси катта бўлди. Айниқса, тўққизинчи синфга ўтганимиздан сўнг «Киз боланинг касби — унинг бахти», «Тўғри танланган касб — оила фаровонлиги асоси», «Танлаган касбинг — келажакнинг», «Ўқувчи, танлаган касбинг ҳаёт йўлингдир!», «Фарзандингиз касб танлашга тайёрми?» ва «Касбим — факрим» мавзуларида ташкил этилган турли тadbирлар, давра суҳбатлари, сўровнома ва иншолар бизни ўз қизиқиш ва иқтидоримизни

янада аниқлаб олишга, келажак ҳақида фикрлашга ундади.

Этибор берсангиз, маиший хизмат кўрсатиш соҳаси жадал ривожланиб бораётган замонавий йўналишлар сирасига қиради. Айниқса аёллар сартароши ва декоратив косметика устасининг хизматиға эҳтиёж ортиб бормоқда. Сабаби ҳар бир хотин-қиз чиройли ва саранжом-саришта юришни, ўзига хос имижни бўлишини хоҳлайди. Бу нафақат атрофдагилар, балки турмуш ўртоғи, оиласи учун ҳам жуда муҳим. Фарзандлари унинг юриш-туришидан ўрнак олади. Ундан ташқари одамлар онгда аёллар қиёфаси бир пайтлардагидай фақатгина дала ва уй юмушлари билан банд уй бекаси эмас, балки жамиятнинг муҳим кишиси — она бўлиши билан бирга педагог, шифокор, тadbirkor, депутат, раҳбар сифатида ҳам гавдаланмоқда.

Ана шундай ҳулосалар на-

тижасида барча синфдошларим қатори мен ҳам ўз йўлимни белгилаб олишга муваффақ бўлдим. Ота-онам ёрдамида яшаётган ҳудудимизни ўрганиб қичдим. Маълум бўлдики, у ерда аёллар гўзаллик салонига талаб бор экан. Демак, албатта яхши мутахассис бўлсам, эртага гўзаллик саломи очиб ўзим ва тенгдошларим учун иш ўрни ҳам яратишим мумкин.

Касб-хунар коллежида яратилган барча имконият ва шароитлардан унумли фойдаланган ҳолда билим олишга, танлаган касбим сирларини пухта ўзлаштиришга ҳаракат қиламан. Ўқишни тамомлагач эса ўз бизнесимни йўлга қўйиш ниятим бор. Улкан орзулар билан танлаган касбим ҳаётда ўз ўрнимни топишимга, оила курғач унинг мустаҳкам бўлишига хизмат қилиши шубҳасиз.

Чарос АБДУМАЛИКОВА,
Оҳангарон шаҳридаги
53-умумтаълим мактаби
битирувчиси

ҚЎШИМЧА МАБЛАҒ

мактаб таъмирига ишлатилди

Нарпай туманидаги 33-ихтисослаштирилган давлат умумтаълим мактаби ибратли илм масканларидан ҳисобланади. Бу ерда 107 нафар ўқитувчи 826 нафар ўқувчига ўзбек тили ва адабиёти, математика, кимё, биология, физика ва инглиз тили фанларидан чуқурлаштирилган таълим беради. Ўтган ўқув йилининг ўзида мактабнинг 27 нафар битирувчиси республика-мизнинг турли олий ўқув юртлари талабалари сафидан муносиб ўрин олишди. Азизбек Бобобеков, Нурхон Сиддиқова, Дилшод Бобошеров эса фан олимпиадасининг вилоят босқичида ғолиб бўлди.

Мактабда турли хил кўргазмаларга бой маънавият ва маърифат хонаси, минглаб китоб фондига эга ахборот-ресурс маркази фаолият юритаётгани ҳам ёшлар билимини оширишга самарали таъсир кўрсатмоқда. Ўқувчилар бўш вақтларини «Ёш ўлкашунослар», «Ёш мусаввирлар», «Моҳир кўллар», «Бадий гимнастика», «Стел тенниси», «Ёш мусикашунос», «Китоб муқова-

лаш», «Ифодали ўқиш» тўғрақларида мазмунли ўтказишяпти. Айниқса, Нилуфар Турсунмуродова раҳбарлик қилаётган «Моҳир кўллар» тўғрагининг ёш зардўзлари ишини кўриб завқланасиз.

Барча қўлайликларга эга спорт майдончаси атрофига тажриба участкаларига турфа хил гул қўчатлари экишда боғ ва теракзорларни барпо этишда ўқувчилар ҳам фаол қатнашиб келаётди. Бу билан уларда меҳнатсеварлик хислатлари ривожлантирилмоқда.

— Ҳозирги пайтда мактабимиз томоққасида 300 туп мевали дарахт, 6 минг туп терак ўстириляпти, — дейди мактаб директори, Халқ таълими аълочиси Момахол Шукурова. — Келгуси йили баҳорда экиш учун 10 минг туп терак қаламчалари тайёрлаб қўйибмиз. Ўтган йили етилган теракларни сотиш эвазига 2 миллион сўм даромад қилдик. Бу маблағ мактаб таъмири ва ахборот-ресурс маркази китоб фондиди бойитишга ишлатилди.

Р.ХУДОЙКУЛОВ

АХБОРОТ ОЛИШ МАДАНИЯТИ

АРМ фойдаланувчилари учун зарур

Нишон туманидаги 35-умумтаълим мактаби ахборот-ресурс марказида "АРМда ахборот ва ахборот сервиси. АРМдан фойдаланувчиларнинг ахборот олиш маданиятини тарбиялаш" мавзусида республика минтақавий ўқув-семинари бўлиб ўтди.

Ўқув-семинарда Сурхондарё ва Қашқадарё вилоятлари туманларида фаолият кўрсатаётган ахборот-ресурс маркази ходимлари иштирок этди. Унда қатнашчилар тайёрлаб келган маърузалари ва слайд тақдимотларини ўтказишди.

Ўқув-семинар сўнггида иштирокчилар мактабда ташкил этилган ахборот-ресурс маркази иш тажрибаси билан яқиндан танишди.

Ўктам МЕЙЛИЕВ,
"Ma'rifat" мухбири

Тошкент шаҳридаги имконияти чекланган шахслар учун ихтисослаштирилган республика касб-хунар коллежида "26 июнь — Бутунжаҳон гиёҳвандликка қарши кураш куни" муносабати билан «Биз соғлом турмуш тарафдоримиз» мавзусида семинар-тренинг бўлиб ўтди.

«БИЗ СОҒЛОМ ТУРМУШ ТАРАФДОРИМИЗ»

Унда Мирзо Улуғбек туманидаги 6-оилавий поликлиника шифокорлари, коллеж психологлари, маҳалла фаоллари томонидан гиёҳвандлик, унинг салбий оқибатлари, соғлом турмуш тарзининг асосий омиллари ҳақида маърузалар тингланди. Коллеж ўқувчилари ўртасида ўтказилган сўровнома натижаси уларнинг ОИТС, гиёҳванд моддалар, гиёҳвандликнинг салбий оқибатлари ҳақида етарли тушунчага эгалиги, бундай иллатларга муроамиз эканлигини кўрсатди.

Seminar

Забунисо АМОНОВА,
коллеж ўқитувчиси

ТАЪЛИМДА ИННОВАЦИЯ ВА ЎҚИТУВЧИНИНГ КАСБИЙ МАҲОРАТИНИ ОШИРИШ

Тошкент вилояти педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институтида «Таълимда инновация ва ўқитувчининг касбий маҳоратини ошириш» мавзусида республика илмий-амалий конференцияси бўлиб ўтди.

Малака ошириш тизимида таълим сифати ва самарадорлигини ошириш, ўқитувчиларнинг касбий маҳоратларини ривожлантириш билан боғлиқ муаммо ва уларнинг ечимига қаратилган тadbирда педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институтлари ва олий таълим муассасалари профессор-ўқитувчилари илмий, илмий-услубий маъруза ва тақдимотлари билан иштирок этди.

Конференцияда сўзга чиққан Халқ таълими вазирининг биринчи ўринбосари Бахтиёр Дониёров, Тошкент вилояти педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институтини ректори Шамсиддин Усанов ва бошқалар томонидан Президентимиз раҳнамолигида таълим соҳасида амалга оширилаётган янгиликлар, тизимда замонавий ахборот коммуникация технологияларини қўллаш, умумтаълим мактабларининг замонавий ахборот технологиялари жиҳозлари билан таъминлангани, мультимедиа воситалари, рақамли таълим технологиялари, инновацияларни таълимга жорий этиш каби долзарб вазифаларга урғу берилди.

Шундан сўнг баҳс-мунозаралар «Малака ошириш тизи-

мида замонавий педагогик технологиялар ва уларнинг назарий-методик асослари», «Ўқитувчининг касбий маҳорати — фан, таълим ва ишлаб чиқариш интеграциялашуви», «Ахборот технологияларига асосланган таълим: муаммо ва вазифалар» мавзусидаги шўбаларда давом эттирилди.

— Маълумки, ўқитувчининг касбий тайёргарлиги даражаси унинг билим, кўникма ва

малакаси, илмий салоҳияти ҳамда касбий лаёқати билан баҳоланади,

— дейди анжуман иштирокчиси, Ўрта Чирчиқ туманидаги 29-умумтаълим мактабининг бошланғич синф ўқитувчиси Махлиё Султонова. — Таълим-тарбия жараёнига илғор технология ва инновацияларни тadbик этиш учун ўқитувчи-мураббийнинг доимий равишда ўз устида ишлаш талаб этилди. Шу маънода бугунги анжуманда таълимнинг янги технологиялари, инновацион шакллари ва ахборот технологияларини дарсга олиб кириш билан боғлиқ билим ва кўникмалар, тушунчалар тўғрисида баҳс-мунозаралар уюштирилгани, илғор тажрибалар тилга олингани, айниқса, аҳамиятли бўлди.

Anjuman

Санобар ЖУМАНОВА,
"Ma'rifat" мухбири

Халқ депутатлари Сурхондарё вилоят кенгашининг навбатдан ташқари сессиясида Юртбошимиз ёшларни касбга йўналтиришдек долзарб масалага тўхталиб, 9-синфни битираётган фарзандларимиз зарур билим олиши, замонавий касб-хунар эгаллаши учун керакли шароит яратиб бериш ота-она, устоз-мураббийларнинг муқаддас бурчи эканини таъкидлади. Умумтаълим мактабларининг 9-синф битирувчиларини академик лицей ва касб-хунар коллежларига қамраб олиш Фарғона вилоятидаги таълим муассасаларида ҳам изчиллик билан амалга оширилмоқда. 62802 нафар битирувчини иқтидор ва интилишларига кўра таълимнинг кейинги босқичига жалб этиш масаласига ҳар йилгидан-да жиддий киришилган.

Dolzarb mavzu

Сурхондарё вилоят кенгашининг навбатдан ташқари сессиясида Президентимиз таъкидлаб ўтганидек, кўлида хунари бор қиз бола эртага бировга қарам бўлиб қолмайди, ўз меҳнати, билим ва истеъдоди билан оиласини тебратишга, фарзандларини баркамол инсон қилиб тарбиялашга ҳисса қўшади. Оила, маҳалла, кенг жамоатчилик билан ҳамкорлиқни йўлга қўйиб, қизларни эрта турмушга бериш муаммосини чуқур таҳлил қилишимиз, масалага ижтимоий, руҳий-маънавий, тиббий ва диний нуқтаи назардан ёндашишимиз керак.

Семинарда битирувчиларни таълимнинг кейинги босқичига қамраб олиш масаласида ҳамкор ташкилотлар билан йўлга қўйилган алоқалар эътироф этилди. Ташкил этилган хужжатлар кўргазмаси иштирокчиларда катта қизиқиш уйғотди.

— Мактабимизда 14та маҳалла фарзандлари таҳсил олишади, — дейди психолог Малоҳат Ёрбекова. — Жараёни кўнгилдагидек ташкил этиш учун ҳар бир маҳалладан маслаҳатчилар тайинлади. Ота-оналар ва ўқувчилар билан индивидуал суҳбатлар ўтказдик. Тест синовлари, қизиқарли кечалар, мутахассислар билан учрашувлар асосида ўқувчилар ўз қобилиятига мос касб-хунар танлашди. Битирувчиларнинг 89 нафари касб-хунар коллежиди, 13 нафари эса академик лицейда ўқиш истагини билдирди.

Кўплаб ота-оналар мактаб психологари олиб борган тарғибот натижаларидан мамнун.

— Бу йил 9-синфни битираётган қизим Дилдора Юнусова бир қарорга келишга анча вақт иккиланиб юрди, — дейди Шоира Юнусова. — Мактаб психологи Малоҳат Ёрбекованинг маслаҳатини олгач, Фарғона политехника институтини қошидаги академик лицейда ўқишни давом эттирадиган бўлди. Психолог Дилдоранинг қизиқишлари, қобилияти ва имкониятлари, хатто характеридан ҳам яхши хабардорлиги мени ҳайратлантирди. Фарзандларимиз тақдирини учун давлатимиз биздан-да кўпроқ қайғураётганидан чексиз миннатдормиз.

Баҳодиржон ШОКИРОВ,
«Ma'rifat» мухбири

ФАРЗАНДЛАР ТАҚДИРИГА МАСЪУЛЛИК

«Маҳалла» жамоат фонди, «Камолот» ЁИХ ва бир қатор ташкилотлар билан ҳамкорликда тадбирлар ўтказилди. «Мен орзу қилган касб», «Касбим — менинг келажагим», «Тўғри танланган касб — фаровонлик асоси» мавзуларидаги ишолар танлови, давра суҳбатлари, акциялар натижасида битирувчиларга келгуши ҳаётларини белгилашда керакли маълумот ва маслаҳатлар берилди. «Очиқ эшиклар кўни» тадбирларида ҳам ўқувчилар фаол иштирок этишди. Мактаб психологари ота-оналар, маҳалла фаоллари, маслаҳатчилар билан ҳамкорликда ҳар бир ўқувчи билан алоҳида иш олиб боришди. Уч босқичли сўровномаларда битирувчиларнинг қизиқиш ва лаёқати аниқланди. Фарзандидаги ижобий ўзгаришни кўрган ота-она мактаб психологари билан бамаслаҳат иш олиб бориш фойдали эканини англаб етати.

— Битирувчилар тўғри қарорга келиши учун касб-хунар коллежлари, ишлаб чиқариш корхоналари, фермер хўжалиқлари ва қўшма корхоналарга саёхатлар уюштирилди,

— дейди вилоят халқ таълими бошқармаси бошлиғи З.Тешабоев. — «Тўғри танланган касб — оила фаровонлиги асоси» мавзусидаги акцияда 61520 нафар битирувчи, 51201 нафар ота-она, 6154 нафар жамоатчилик вакиллари иштирок этишди. Сўнгги сўровнома натижаларига кўра 5069 нафар битирувчи академик лицейларда ўқиш истагини билдирган бўлса, 57598 нафари таълимни касб-хунар коллежларида давом эттириши маълум бўлди. Кейинги пайтларда мамлакатимизда ишлаб чиқариш корхоналари, кичик бизнес ва тадбиркорлик соҳалари ривожланиши натижасида малакали кадрларга эhtiёж ортди. Меҳнат бозоридидаги бу талаб инobatга олинган ҳолда, касб-хунар коллежларида ҳам йўналишлар ўзгартрилиб, янги профиллар очилаётди. Тарғибот ишлари натижасида битирувчилар онгли равишда келажақда асқотиши мумкин бўлган касб-хунар эгаллашга хоҳиш билдиряпти. Мухандислик, қурилиш соҳасига 2161 нафар, қишлоқ ва сув хўжалиғи йўналишига 2310 нафар битирувчи хужжат

топширган. Фарғона шаҳридаги 1-умумтаълим мактабидида яқинда ташкил этилган вилоят семинари ҳам битирувчиларни таълимнинг кейинги босқичига қамраб олишга бағишланди. Тадбирда ишчи гуруҳи аъзолари, вилоят халқ таълими бошқармаси раҳбарлари, шаҳар ва туман халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлими мудирлари, ташхис маркази раҳбарлари, психологлар, маҳалла фуқаролар йиғини маслаҳатчилари, туман (шаҳар) хотин-қизлар кўмитаси раислари иштирок этишди. Тадбирда, айниқса, битирувчи қизларнинг тақдирига янада масъулият билан қараш зарурлиғи таъкидланди.

— Қизларни, оилавий ҳаётга тайёрлаш масаласи бугун долзарб аҳамият касб этмоқда, — деди семинарда иштирок этган Республика хотин-қизлар кўмитаси раиси ўринбосари Гулнора Маруфова. — Афсуски, ҳамоно ота-оналар орасида қиз болаларга нисбатан мактабни битиргандан кейин ўқиш шарт эмас, тезроқ турмуш қуришни ўйлаш керак, деган эскича қарашлар учраб турибди. Аксинча, аниқ касб-хунарни эгаллаш, энг аввало, қизлар учун мумкин. Халқ депутатлари

«Ma'rifat» газетасини мунтазам қўзатиб бораман. Мақола-лардаги фикр-мулоҳазалар киши эътиборини тортади. Шу йилнинг 14 апрель сонидида чоп этилган «Ўқувчи танлови» мақоласида касб танлашда бола хоҳиш-истаги ва ота-она орзусининг номуносивилиги асосли таҳлил этиб берилибди.

Aks sado

ОРЗУИНГГА ЕТГИЛ, БОЛАЖОН!

Яқинда мен ҳам ушбу мавзуга оид воқеага гувоҳ бўлдим. Қўшимчи Матлуба ая билан суҳбатлашиб қолдим. У набираси Нодиржоннинг иқтисодчи бўлишини истаганини айтиб қолди. У эса иқтисоднинг асоси—математика фанига унчалик қизиқмас экан. Аммо «сулолавий касб эгалари» 14 ёшли ўғлининг қизиқишини инobatга олишмаяпти. Аслида бола санъат йўналишидан бориб, бастакор бўлмоқчи.

Бир дўстимнинг «Касбимни ота-онам орзуси амалга ошириш учун эгалланман, бу соҳада умуман ишлагим келмаяпти», дея зорланиб юргани ёдимга

тушди. Ахир бажараётган ишидан кўнгли тўлмаган, касбига меҳр қўймаган мутахассис қандай қилиб ўз соҳаси ривожига ҳисса қўша олади? Фарзандимиз нуфузли бир идоранинг иқтидорсиз ходими бўлиб юргандан кўра мохир дуррадгор ёхуд қобилиятли бастакор бўлгани яхши, назаримда.

...Ўқув йили якуни муносабати билан ўтказилган тадбирда қўшимчи Нодиржоннинг бестакор музикаий ижроси янгради. У миллий чолғу билан ажойиб кўйини маромига етказиб чалди, ҳамма олқишлади...

Навбахор РАХМОНОВА

«МУАЛЛИМ БЎЛСАМ ДЕЙМАН!»

битирувчиларнинг қарорлари ана шундай қатъий, мақсадлари аниқ

Айни кунда 9-синф битирувчиларини академик лицей ва касб-хунар коллежларига қамраб олиш жараёни қизгин кечмоқда. Жорий ўқув йилида Жиззах вилоятидаги умумтаълим мактабларининг 9-синфини 24170 нафар ўқувчи тамомламоқда. Уларнинг барчаси ўзлари танлаган соҳа бўйича таълимнинг кейинги босқичида ўқишни давом эттиришлари учун шарт-шароит ва имкониятлар етарли. Ёшлар касб-хунар таълими муассасаларида ўқишни давом эттириш баробарида муайян касб бўйича малака ва кўникмага эга бўладилар.

— Муаллим бўлсам дейман, — дейди Жиззах туманидаги 11-мактабнинг 9-синф ўқувчиси Ўғиллой Одилов. — Ўқитувчи бўлиб ёшларга сабоқ бериш шарафли вазифа. Мен ҳам устозларимга ўхшаб ёшларни тарбиялашга муносиб ҳисса қўишни орзу қиламан. Шу мақсадда Жиззах педагогика коллежидида ўқишни давом эттирмоқчиман.

Маълумот ўрнида келтирадиган бўлсак, жорий ўқув йилида 11-мактабни 101 нафар ўқувчи тугатмоқда. Уларнинг 6 нафари академик лицейда ўқиш истагини билдиришган. Қолган ёшлар касб-хунар коллежларига хужжат топширяптилар. Тумандаги ма-

иший хизмат касб-хунар коллежи мактабга яқин жойлашган. Битирувчи Дурдона Мелибоева мазкур коллежнинг компьютер технологиялари йўналишида ўқиш истагини билдирган бўлса, Аббос Ҳайдаров автомобилларда юк ташиш ва ташкил этиш йўналишида ўқишни давом эттирмоқчи.

— Ўқувчиларни касбга йўналтириш ишларини тўғри ва самарали ташкил этиш учун мактаб жамоаси, ота-оналар ва маҳал-

ла аҳли билан яқиндан ҳамкорлик ўрнатганмиз, — дейди 11-мактабнинг амалиётчи психологи Моҳира Ҳазраткулова.

— Шунингдек, битирувчиларимиз билан йил давомида 3 марта сўровнома ўтказилди. Натижада йигит-қизларимизнинг касб ва хунар танлаш бўйича қарорлари янада қатъийлашди. Бундан ташқари, яратилган шарт-шароит билан яқиндан таништириш мақсадида касб-хунар коллежларига саёхат уюштирилди. «Ким бўлмоқчисан, замондош?», «Касбим — фахрим» мавзуларидаги учрашувлар, амалга оширилган ижодий ишлар эса, ўз навбатида, ёшларимизнинг тўғри йўл танлашига хизмат қилмоқда.

Абдусаттор СОДИКОВ,
«Ma'rifat» мухбири

❖ **Бекобод шаҳридаги қурилиш ва коммунал хўжалиги касб-хунар коллежида «Биз буюк юрт фарзандларимиз!» шiori остида мамлакатимиз мустақиллигининг 21 йиллигига бағишланган маънавий-маърифий тадбир бўлиб ўтди.**

«Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати Тошкент вилояти кенгаши ҳамда ўрта махсус, касб-хунар таълими бошқармаси ташаббуси билан ташкил қилинган тадбирда битирувчиларнинг вилоят, республика миқёсида турли соҳаларда эришган ютуқлари эътироф этилди. Ватанимиз мустақиллигининг маънавий асосларини мустаҳкамлаш, миллий қадриятларимиз, анъана ва урф-одатларимизни асраб-авайлаш, халқимиз, айниқса, ёш авлод қалби ва онгига она юртга муҳаббат, истиқлол ғояларига садоқат туйғуларини камол топтириш зарурлиги таъкидланди.

«Биз буюк юрт фарзандларимиз!» шiori остидаги маънавий-маърифий тадбирлар вилоятнинг бошқа таълим муассасаларида ҳам бўлиб ўтмоқда.

***

❖ **Андижонда «Ёш сиёсатчи – 2012» кўрик-танловининг вилоят босқичи бўлиб ўтди.**

Кўрик-танловда иштирокчилар ижтимоий-иқтисодий соҳаларни янада ривожлантириш, янги иш ўринлари яратиш, ёш оилаларни қўллаб-қувватлаш, жойлардаги мавжуд муаммоларни бартараф этиш бўйича ўз лойиҳаларини тақдим этдилар.

Якуний натижаларга кўра, Марҳамат тумани электр тармоқлари корхонаси ҳуқуқшуноси Ҳилола Мирзаева ғолиб деб топилди ва танловнинг мамлакат босқичида иштирок этиш ҳуқуқини қўлга киритди.

***

❖ **Ўзбек Миллий академик драма театрида ёш режиссёрларнинг «Дебют – 2012» IV республика кўрик-фестивали бошланди.**

Тадбир Маданият ва спорт ишлари вазирлиги, «Ўзбектеатр» ижодий-ишлаб чиқариш бирлашмаси, Театр ижодкорлари уюшмаси ҳамкорлигида ташкил этилди.

Жорий йилги фестиваль «Мустаҳкам оила йили»га бағишлангани bois тақдим этилган сахна асарларида оиланинг жамиятдаги ўрни ва аҳамиятини янада кучайтириш, ёшларда ота-онага, катталарга ҳурмат, одоб-ахлоқ, юксак маънавий фазилатларни шакллантириш, уларнинг жамият, Ватан олдидаги масъулиятини ошириш ғоялари илгари сурилган.

Фестиваль доирасида «Режиссура санъатининг долзарб масалалари» мавзусида республика илмий-амалий конференцияси бўлиб ўтади. Театр санъати соҳасининг етакчи ижодкорлари иштирокида давра суҳбатлари, ижодий учрашувлар, маҳорат сабоқлари ҳам ўтказилиши кўзда тутилган.

***

❖ **Пойтахтимиздаги Мехрибонлик уйлари тарбияланувчиларининг Самарқанд шахрига саёҳати уюштирилди.**

«Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми» жамғармаси, «Аёллар кенгаши» республика жамоат бирлашмаси, «Мехр нури» жамғармаси, Ижтимоий ташаббусларни қўллаб-қувватлаш фонди Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси ҳамкорлигида ўтказилаётган тадбирлар «Ватаним тарихи» лойиҳаси доирасида ташкил этилмоқда. Самарқанд темир йўл вокзалида кўтаринки кайфиятда кутиб олинган болажонлар шахардаги тарихий обидаларни зиёрат қилишди.

ЎЗА ва махсус мухбирларимиз йўллаган материаллар асосида тайёрланди.

Устозлар даврасида

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университетида журналист кадрларни тайёрлашнинг долзарб масалаларига бағишланган давра суҳбати бўлиб ўтди.

Матбуот ва оммавий ахборот воситалари ходимлари кўни муносабати билан ташкил этилган тадбирда ўзини ахборот соҳасини ривожлантиришдек олжаноб ишга бағишлаган устоз журналистлар, профессор-ўқитувчилар ва талаба-ёшлар иштирок этди.

Ўзбекистон Миллий университети ректори Ф.Мухамедов, Журналистлар ижодий уюшмаси раиси Ш.Ғуломов ва бошқалар Президентимиз Ислам Каримов раҳнамолигида оммавий ахборот воситалари мамлакатимизда эркин ва фаровон ҳаёт қуриш йўлида амалга оширилаётган ислохотларнинг мазмун-моҳиятини жа-

моатчиликка етказиш ишига катта ҳисса қўшаётганини таъкидлади. Ўз навбатида, миллий матбуотимизни янада эркинлаштириш борасида кенг қўлмалли ишлар амалга оширилмоқда. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси, ўнга яқин қонун ҳужжатлари бу борада мустаҳкам ҳуқуқий асос бўлиб хизмат қилмоқда.

Бугунги глобаллашув даври, ахборот маконида кечаётган воқеа-ҳодисалар журналистлардан замон билан ҳамнафас ва ҳамқадам бўлиб яшаш ва ишлашни тақозо этмоқда. Бу эса журналистика факультети педагогик жамоаси зиммасига ҳам катта масъулият юклайди.

Шу bois журналистик таълим жараёнида талабаларни халқаро майдонда информация соҳасида эришилган ютуқлардан баҳраманд этиш, уларнинг замонавий медиа техника ва технологияларни, хорижий тилларни пухта эгаллашларига алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Тадбирда ёш журналистларни тайёрлаш тизимини янада такомиллаштириш, журналистик таълимга ихтисослашган олий ўқув юрталарининг ўқув-методик базасини мустаҳкамлаш, профессор-ўқитувчиларнинг малакасини ошириш, назария ва амалиёт уйғунлигига эришиш юзасидан фикр-мулоҳазалар билдирилди.

**А.САМАДОВ,
ЎЗА мухбири**

«Биз мустаҳкам оиламиз!»

Андижон вилояти Избоскан туман ҳокимлиги, прокуратураси, ички ишлар бўлими, «Камолот» ЁИХ ҳамда халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлими ҳамкорлигида «Биз мустаҳкам оиламиз!» шiori остида меҳнат ярмаркаси ўтказилди.

Ярмаркада хотин-қизлар ва касб-хунар

коллежлари битирувчилари иштирок этиб, 123 нафар ёшлар йигит-қиз ўзи танлаган соҳа бўйича ишга йўлланма олди. Тадбир доирасида югуриш, стол тенниси, шахмат-шашка, волейбол, мини футбол бўйича мусобақалар ташкил этилди. Мусобақаларда 1500 нафардан зиёд кўнгилли иштирок этди.

Шухратбек КЕЛДИЕВ

Ёш доирачилар танлови

Самарқандда ўтказилган «Зарб-2012» ёш доирачилар кўрик-танловининг вилоят босқичида умумтаълим мактаблари ўқувчилари, Мехрибонлик уйлари тарбияланувчилари, «Баркамол авлод» болалар маркази аъзолари иштирок этди.

Гуруҳ ижрочилари йўналишида вилоят «Баркамол авлод» болалар ижодиёти

маркази қошидаги «Зарафшон» доирачилар гуруҳи олий ўрин соҳиби

«Zarb—2012»

бўлди. Яқкаҳон ижрочилар йўналишида 40-мактаб ўқувчиси Ш.Қаҳҳоров ғолибликни қўлга киритди. 10-Мехрибонлик уйи тарбияланувчиси В.Иванов ҳамда Пастдарғом тумани вакили Б.Зубайдуллаев кейинги ўринларни эгаллашди.

Ҳақим ЖҲРАЕВ

Tanlov

Тупроғинг тўтиё айлаини, Ватан!

Қашқадарё вилоят «Баркамол авлод» болалар марказида «Ўзгилгингдан, айланай ўлкам!» республика кўрик-танловининг вилоят босқичи бўлиб ўтди.

Туман «Баркамол авлод» болалар марказлари жамоалари деворий газеталар танлови, кўз билан чамалаб режа тузиш, тест синовлари ва эркин мавзуларда ўзаро баҳс олиб борди.

Қизиқарли беллашувда Шахрисабз туман «Баркамол авлод» болалар маркази жамоаси 1-ўринни, Ғузор тумани жамоаси 2-ҳамда Китоб тумани жамоаси 3-ўринни қўлга киритди.

Таътил даврида бундай тадбирларнинг ўтказилиши мактаб ўқувчиларига завқ-шавқ бағишламоқда.

Ўқтам МЕЙЛИЕВ

Мазмунли дам — болага ҳамдам

Пойтахтимизнинг Мирзо Улуғбек туманида жойлашган 112-умумтаълим мактаби қошидаги оромгоҳда биринчи мавсум якунланиб, кейинги дам олувчилар қабул қилинди.

Yozgi sog'lomlashtirish

Дам олиш масканида ҳар бир кун эрталабки бадан тарбия машқлари билан бошланади. Мураббий Орзетта Музипова бошчилигидаги жисмоний машқдан сўнг болалар иштаҳа билан нонушта қилишга киришади.

150 нафар тарбияланувчи 8та гуруҳга тарбияланилган бўлиб, ўз хоҳиш-қизиқишларига кўра тўғарақларга

жалб қилинади. «Моҳир қўллар», «Қувноқ нотачалар», «Ёш дизайнер», «Стол теннис», «Шахмат-шашка» тўғарақларида қизиқарли машғулотлар олиб борилади.

— Оромгоҳимизда болалар ўн кун дам олади. Ўқув йили мобайнида ҳам жисмонан, ҳам руҳан толиққан фарзандларимизнинг куч-қувватини тиклашга ҳар то-

монлама ёндашишимиз зарур. Биринчидан, жисмоний чинқиртириш талаб қилинади. Ўз вақтида ва сифатли овқатлантириш, маънавий оламини бойитишга йўналтирилган тўғарақ машғулотларини ташкил қилиш, сайру-саёҳатларга олиб бориш асосий диққат-эътиборимизда туради. Дастлабки мавсумда 150 нафар бола дам олди. Кейинги мавсумда ҳам жараён шу тариқа давом эттирилади, — дейди оромгоҳ раҳбари Мунира Ибрагимова.

**Х.КУЗМЕТОВА,
Ш.АБДУҚАЮМОВА**

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Таълим методларини танлашда ҳар бир дарснинг дидактик вазифасидан келиб чиқиб ёндашиш мақсадга мувофиқдир. Бунинг учун дарс оқилона ташкил этилиши, педагог томонидан таълим олувчиларнинг қизиқиши ўрганилиб, таълим жараёнида фаоллиги муттасил таъминланиши, ўқув материални кичик-кичик бўлақларга бўлиб, уларнинг мазмунини очиб беришда ҳар бир услубдан ўз ўрнида фойдаланиш, таълим олувчиларни амалий машқларни мустақил бажаришга ундаш талаб этилади.

Ана шундай фаол таълим услубларидан бири «case study» ҳисобланади. («Case» сўзи латинча «casus» — «воқеа, ҳодиса» сўзидан келиб чиққан.) Ушбу услуб муаммолари вазиятни таҳлил этишга хизмат қилади. Ҳодиса ёки вазиятнинг оддий тафсилотидан фарқли ўлароқ, ўқув материални ўзлаштириш учун кўмаклашувчи ахборотни ўз ичига олади, бунга юзага келган муаммони аниқлаш ва ечимини излаш орқали эришилади.

«Кейс стади» муайян ўқув мақсадли билим олиш воситаси сифатида ишлаб чиқилиши зарур. Ушбу мақсадлар кенг қўламли бўлиб, ахборот, маълумот ёки тафсилот билан таъминланишини назарда тутади, улар муайян қарашлар ёки усулларни намойиш этишда қўлланилиши мумкин. «Кейс стади» атамасини ўқитиш ва тадқиқ қилиш йўналишларида қўллашда турлича ёндашиш зарурлигини алоҳида қайд этиш лозим.

«Кейс стади» ёки аниқ вазиятлар методи фаол имитацияга тааллуқли бўлиб, асосий мақсади — таълим олувчиларнинг ҳамкорликда аниқ бир иш жараёнида содир бўлган вазиятни (кейс) таҳлил қилиши орқали уни амалий ечиш йўллари, таълим олиш, ишлаб чиқиш; жараён натижаси — тақлиф этилган алгоритмлар (ёчимлар)га баҳо бериш ва қўйилган муаммо ечимлари ичидан мақбулини танлаш.

«Кейс стади» (Case study) методи чет элда асосан иқтисодиёт ўқув фанини, бизнесни ўқитишда кенг қўлланилади. Биринчи мартаба ушбу услуб Гарвард университетининг ҳуқуқ мактаби ўқув жараёнида 1870 йили қўлланилган. Уни Гарвард бизнес мактабида таъбиқ этиш 1920 йили бошланган. Кейсларни биринчи бор танлаш 1925 йили Гарвард университетининг бизнес тўғрисидаги ҳисоботларида акс эттирилган.

Ҳозирги вақтда иккита классик «кейс стади» мактаблари мавжуд: Гарвард ва Манчестер (Европа) мактаблари. Биринчи «мактабдаги методнинг мақсади — ягона тўғри ечимни излашга йўналтирилган бўлса, иккинчи мактабдаги методнинг мақсади эса муаммонинг кўп

вариантли ечимларини таъминлашга қаратилган. Америкада кейслар ҳажм жиҳатидан катта (20–25 бет матн ва 8–10 бет иллюстрациялар), европача кейслар эса ундан 1,5–2 баробар қисқа.

Бугунги кунда «кейс стади» методи таълимда етакчи ўринда турадиган, чет элда бизнес-таълимда фаол қўлланилаётган ва тахсил олувчилар томонидан муаммоларни ечишнинг энг муҳим самарали усули ҳисобланади. Масалан, Гарвард бизнес мактабида ўқув вақтининг қарийб 90 фоизи аниқ кейсларни таҳлил қилишга ажратилган. Вазият таълимнинг гарвардча методикаси бу — видеоматериаллар, компьютер ва дастурий таъминотлардан фой-

ифодаланган бўлиши мумкин: ўша жумла муаммонинг ижодий ечими ва вазиятни таҳлил қилиш кўникмасининг шаклланиши ҳамда қарор қабул қилиш кўникмасини билдиради.

«Кейс стади» методи ўқувчида қуйидаги кўникмаларни ривожлантиради:

Таҳлилий: далилларни ахборотлардан фарқлаш; ахборотларни таснифлаш, улар орасидан муҳим ва муҳим бўлмаганларини ажрата олиш, таҳлил қилиш, тасаввур қилиш ва уларни излаб топиш; аниқ ва мантиқий фикрлаш.

Амалий. Муаммонинг мураккаблик, қийинлик даражаси аниқ ҳаётий вазиятга нисбатан кейсда пасайтирилган ҳолларда амалда

CASE STUDY

таълим жараёнини фаоллаштирувчи услуб

даланган ҳолда тингловчилар билан олиб бориладиган тренинглардир. Гарвард ёки ҳар қандай бизнес мактаби талабаси ўзининг ўқув фаолияти давомида ўртача юзлаб кейсларни «қайта ишлайди», таҳлил этади. Ҳар йили Гарвардда юзлаб янги кейслар, методик қўланмалар, кейслар коллекциясига қўшимчалар нашр қилинади. Шунингдек, Шимолий Америкадаги машҳур университетлардан бири Онтарио гарбий университети (Канада)да ҳам вазият таълимдан фойдаланилади.

Ўқув вазияти (кейс стади) видео, аудиоматериаллар, электрон ташувчи материаллар ва бошқалар бўлиши мумкин. Одатда кейслар тегишли предметларро уйғунлик таъминланган тарзда ишлаб чиқилади.

Фаол таълим методларидан бири сифатида «кейс стади»нинг қуйидаги афзалликлари ва кучли томонларини санаб ўтиш мумкин:

— гуруҳларнинг ягона муаммолари майдонда ишлаш имконияти;

— вақт лимити чекланган бир шароитда ахборотларнинг мавжумлик даражасини пасайтирувчи тузилмалар ахборотлардан фойдаланиш имконияти;

— муаммолари таълим принципларига асосланганлиги;

— тахсил олувчиларга нафақат билим бериш, балки уларнинг назарий концепция, гоёларни чуқур тушунишига имконият яратиши;

— янги продуктив (маҳсулдор) фаолиятни ташкил этиш имконияти;

— таълим олувчиларда содда умумлаштириш кўникмаларни шакллантира олиши.

«Кейс стади» методи турли амалий кўникмаларни ривожлантиришга хизмат қилади. У битта жумла билан

иқтисодиёт назарияси, принциплари ва методларидан фойдаланиш кўникмасини шакллантиришга ундайди.

Ижодий (лик). Битта мантиқ билан кейсдаги вазиятни ечиб бўлмайди. Мантиқий фикрлаш билан мақбул ечимни топиш қийин бўлган ҳолларда муқобил (альтернатив) қарорларни генерация қилишда ижодий кўникма жуда муҳим ҳисобланади.

Коммуникативлик (мулоқотчанлик). Баҳс-мунозара олиб бориш, атрофдагиларни ишонтира олиш; кўргазмалар материаллардан ва бошқа медиа-воситалардан фойдаланиш, ўз фикр-мулоҳазасини ҳимоя қила олиш, оппонентларни ишонтириш, қисқа, ишонарли ҳисоботлар туза олиш.

Кейсни муҳокама қилишда инсонлар ҳулқ-атвори, баҳо-мунозарада қўллаб-қувватлаш ёки қарама-қарши фикрни асослай олиш, ўзини назорат қилиш каби маълум бир ижтимоий кўникмалар ҳосил бўлади.

Ўз-ўзини таҳлил қилиш. Баҳс-мунозарада фикрларга қўшилмаслик, бошқалар ва ўз фикрини англаб етиш ва таҳлил қилиш.

Кейс стади тузиш технологияси

Кейс стади тузишнинг қуйидаги асосий босқичлари мавжуд: мақсадни аниқлаш; вазиятларни мезонлар асосида танлаш, саралаш; зарур ахборот манбаларини танлаш; кейс учун дастлабки материални тайёрлаш; экспертиза, ундан фойдаланиш бўйича методик материалларни тайёрлаш.

1-босқич. Кейс тузиш мақсадини аниқлаш.

2-босқич. Мақсадни реал аниқ вазиятга ёки фирма (иқтисодиёт соҳаси)га мослаштириш.

3-босқич. Кейс учун ахбо-

Пг'or pedagogik texnologiyalar

рот манбаларини излаб таълим юзасидан дастлабки ишларни олиб бориш. Калит сўз ёрдамида интернетдан қидириш, нашр ишлари каталогларини таҳлил қилиш, журнал, газета материаллари, статистик ҳисоботлар ва шу қабиларни излаш.

4-босқич. Ахборотларни йиғиш ва кейс учун далиллар, турли хил манбалардан фойдаланиш, фирмалар билан боғланиш.

5-босқич. Кейсга дастлабки вариант материалларини тайёрлаш. Бу босқичда: макетлаш, материални компоновкалаш, тақдимот шаклини аниқлаш (видео,

Яхши кейс қуйидаги талабларни қаноатлантириши зарур:

- мақсаднинг вазиятга мос ҳолда аниқ қўйилганлиги;

- мос келувчи мураккаблик даражаларининг мавжудлиги;

- иқтисодий ҳаёт (ҳаётий вазият)нинг бир қанча жиҳатларини намоён қилмоғи (иллюстрация қилмоғи);

- жуда тез эскириб қолмаслиги;

- бугунги кунда ҳам долзарб бўлиши;

- типик вазиятларни намоён қилиши;

- аналитик тафаккурни ривожлантириши;

- бир неча ечимни бўлиши.

Ўқув жараёнида кейс билан ишлаш технологияси қуйидаги босқичлардан иборат:

1. Тахсил олувчининг кейс билан ишлаш бўйича индивидуал мустақил ишлари (муаммони идентификациялаш, асосий муқобил вариантларни матнда баён этиш, ечимини тақлиф қилиш ёки тавсия этиладиган хатти-ҳаракат).

2. Асосий муаммо ва унинг ечимини кўра олиш ҳамда маслаҳатлашиш, келишиш учун кичик гуруҳларда ишлаш.

3. Умумий баҳс-мунозара орқали олинган натижалар тақдироти ҳамда экспертизаси (ўқув гуруҳи доирасида).

Фаол таълим методлари қўлланилганда уларнинг фойдали жиҳатлари қуйидагиларда намоён бўлади:

- таълим самараси юқорида бўлган ўқиш-ўрганиш;

- таълим олувчининг юқори даражада рағбатлантирилиши;

- илгари орттирилган билимнинг ҳам эътиборга олинishi;

- ўқиш жараёнининг таълим олувчи эҳтиёжига мувофиқлаштирилиши;

- таълим олувчи ташаббускорлиги ва масъулиятининг қўллаб-қувватланиши;

- билим ва кўникмаларнинг амалда бажариш орқали ўзлаштирилиши;

- икки тарафлама фикр-мулоҳазаларга шароит яратилиши.

Хулоса қилиб айтганда, фаол таълим методлари қўлланилса, таълим-тарбия жараёни иштирокчиларининг доимо фаол, изланувчан, ижодкор бўлишига шароит яратилади. Бу эса тахсил олувчи ўзи танлаган касб бўйича рақобатбардор кадр бўлиб етишишига асос бўлади.

Д.РАЗЗОКОВ,
О.АБДУКУДУСОВ,
Ўрта махсус, касб-хуна
таълими тизими кадрлари
малакасини ошириш ва
уларни қайта тайёрлаш
институтининг «Педагогик
технологиялар» кафедраси
доцентлари, педагогика
фанлари номзодлари

ТАЪЛИМДА АКТ ИМКОНИАТЛАРИ

Тошкент ахборот технологиялари университетининг Қарши филиалида ўқув-методик, илмий тадқиқот, маънавий-маърифий ва ҳўжалик фаолиятларини янада такомиллаштириш, олий таълим муассасаси ҳамда алоқа, ахборот ва компьютер технологиялари йўналишидаги касб-хунар коллежлари билан ҳамкорликни ривожлантириш борасида муайян ишлар олиб борилаётир. Бу ҳақда филиал директорининг ўқув ва илмий ишлар бўйича ўринбосари, педагогика фанлари номзоди, доцент Қобилжон Мустафоев қўйидагиларни сўзлаб берди:

— XXI аср — ахборот технологиялари асри. Бунинг мазмуни шундаки, жамият ривож ва мамлакат тараққиётида ахборот-коммуникация технологиялари асосий омиллардан бири бўлиб хизмат қилмоқда. Айни пайтда мамлакатимизда ахборот-коммуникация соҳасида фаолият кўрсатаётган корхоналар, илмий ва ўқув муассасалари замонавий технологияларни тезкорлик билан барча соҳаларга татбиқ қилиб келмоқда. Ахборот-коммуникация технологиялари бўйича мутахассислар тайёрлашда касб-хунар коллежлари ва Тошкент ахборот технологиялари университети ҳамда унинг филиаллари фаолияти муҳим аҳамият касб этади. Соҳа бўйича замонавий билим ва қўникмаларни эгаллаш ёшлар салоҳияти ва шарт-шароитларга боғлиқ. Тажриба шунни кўрсатадики, бу йўналишда мамлакатимиз ёшлари салоҳияти ривожланган мамлакатлардаги тенгдошлариникидан кам эмас. Ҳозир юртимизда компьютер, интернет, мобил алоқа воситалари етиб бормаган ҳудуд деярли йўқ. Тармок технологиялари бўйича янги самарали ечимлар республика ҳудудида магистрал ва маҳаллий алоқа тизимларини янада ривожлантириш имкониятини бермоқда. Интернет ва мобил алоқа тизимларининг мукаммаллашуви республикамизнинг чекка ҳудудларида туриб ҳам дунёнинг исталган нуқтаси билан боғланиш, мулоқотга киришишга шароит яратади.

Таълим жараёнида янги ахборот-

коммуникация ва педагогик технологияларни, электрон дарсликлар, мультимедиа воситаларини кенг жорий этиш орқали мактаб, академик лицей, касб-хунар коллежи ва олий ўқув юртларида ўқитиш сифатини тубдан яхшилаш, таълим муассасаларининг ўқув-лаборатория базасини замонавий ускуналар, компьютер техникаси билан таъминлаш, шунингдек, тайёрланаётган мутахассисларнинг маънавий дунёсини бойитиш, ўқитишнинг янги усулларида фойдаланиш бўйича самарали тизимни янада ривожлантириш устувор вазифалардан саналади. Бу борада филиалимиз томонидан иқтидорли ва қобилиятли ёшларни илмий фаолиятга кенг жалб этиш, уларнинг ўз иходий ва интеллектуал салоҳиятини рўёбга чиқариш учун шароит яратишга доир комплекс чора-тадбирлар ишлаб чиқилган. Шу мақсадда вилоятимизда ҳам бирмунча ижобий ишлар олиб борилмоқда.

ТАТУнинг Қарши филиалига бириктирилган вилоятдаги ахборот ва компьютер технологиялари касб-хунар коллежлари билан ҳамкорлик шартномалари тузилиб, уларни малакали мутахассислар билан тўлиқ таъминлаш чоралари қўрилаётир. Қарши ва Косон компьютер технологиялари коллежларидаги 40 нафар ўқувчининг филиалда амалиёт ўташи йўлга қўйилди, Қарши ахборот технологиялари коллежида "Информатика ва ахборот технологиялари" кафедрасининг филиали фа-

олият олиб бормоқда. Мазкур коллежнинг ўқув-тарбия жараёнига кафедранинг филиали ўз ҳиссасини қўшиб, машғулотларда илгор педагогик ва ахборот технологияларини татбиқ этмоқда. Эътиборли томони, коллеждаги Германия таълим лойиҳаси асосида ташкил этилган ва замонавий жиҳозланган ўқув лабораториясидан талабаларимиз ҳам ўқув жараёнида фойдаланиб келмоқда. Қарши компьютер технологиялари коллежида "Касб таълими ва телекоммуникация" кафедрасининг филиали, Ғузор ахборот технологиялари касб-хунар коллежида "Табиий ва умумқасбий фанлар" кафедрасининг филиали фаолият олиб бориб, ўқув жараёни, ўқув режалари, фан дастурлари бўйича тегишли маслаҳатлар, таклифлар берилмоқда. Ўн нафар про-

фессор-ўқитувчиларимиз коллежларда ўқув машғулотлари ўтишга жалб этилган. Коллежларда ўқитилган 11та фан бўйича ўқув-услубий адабиётлар тайёрланиб, босма ва электрон вариантлари билан тўлиқ таъминланишига эришилди.

"Информатика ва ахборот технологиялари" кафедрасида тузилган "Matlab" тизими ва унда ишлаш асослари" курсига коллежларнинг 8 нафар ўқувчиси жалб этилиб, тингловчилар курснинг методик кўрсатмаси ва ўқитишнинг электрон маъруза матнлари билан таъминланди. Қарши ва Косон компьютер технологиялари касб-хунар коллежларида "Компьютер тармоқларини ўрганиш ва ишлатиш", "Компьютер ва компьютер тармоқларини созлаш ва ишлатиш техниги" мутахассисликларининг ўқув режалари ҳамда "Веб дастурлаш" маълумотлар омбори, "Шахсий компьютерга техник хизмат қўрсатиш", "Переферик ва офис қурилмаларини таъмирлаш ва ишлатиш" фани дастурлари ўрганиб чиқилиб, таклифлар берилди.

Ўқувчилар фойдаланиши учун 2та компьютер ажратилди. Бундан ташқари, Ўзбекистон алоқа ва ахборотлаштириш агентлигининг 2011 йил 30 сентябрдаги 189-Ф-сонли фармойишига асосан фойдаланишдан чиқарилган компьютер техникалари соҳа йўналишидаги коллежларга етказиб берилди.

Эътиборлиси, Шахрисабз ахборот технологиялари касб-хунар коллежи ўқитувчиси Тоҳир Самадов, Косон компьютер технологиялари касб-хунар коллежи ўқитувчиси Жамол Умиров бизда амалга оширилган инновацион лойиҳаларда қатнашмоқда. "Табиий ва умумқасбий фанлар" кафедраси мудири, доцент Э. Алиқулов, "Касб таълими ва телекоммуникация" кафедраси мудири Н. Қаюмова, "Гуманитар ва ижтимоий-иқтисодий фанлар" кафедраси мудири, доцент Г. Худоев, факультет декани А. Ҳамроев ва филиалнинг профессор-ўқитувчилари вилоятдаги соҳа йўналишдаги коллежларда турли мавзуларда семинар-тренинглар, учрашувлар ташкил этиб, ўқувчи-ёшларнинг қизиқишларини ошириб, келгусида малакали мутахассис бўлиб етишишга, назарий ва амалий билимларини мустаҳкамлашга муносиб ҳисса қўшиб келмоқдалар.

Мухтасар қилиб айтганда, филиалимизнинг касб-хунар коллежлари билан алоқалари яхши йўлга қўйилган бўлиб, ижобий натижалар кўзга ташланмоқда. Мақсад — ёшлар маънавий салоҳиятини ўстириш ва баркамол авлод тарбиясида замонавий ахборот-коммуникация технологияларининг ўрни, ахборот-коммуникация ва интернет технологиялари ютуқларидан тўри ва оқилона фойдаланиш, соҳа ривож учун малакали мутахассисларни етказиб беришдир.

Афтондил ИСМОИЛОВ
ёзиб олди.

МУСИҚИЙ ТАЪТИЛ

Музыка — ёзги оромгоҳлардаги ташкилий ишларни амалга оширишда энг қулай, самарали воситадир. Ҳар бир тадбир ва байрам бевосита музыка садолари остида ўтиши лозим.

"Таълим тўғрисида"ги қонун ва Кадрлар тайёрлаш миллий дастурида, мактабдан ташқари таълим муассасалари ҳамда болаларнинг ўзини ўзи бошқариш ташкилотлари тўғрисидаги меъёрий ҳужжатлар талабидан келиб чиқиб, хор бўлиб қуйлаш, анъанавий қўшиқчилик, рақс тўғрақлари, ашула ва рақс ансамбли, оркестр, халқ чолғулари, ижрочилик турлари бўйича музыка тўғрақлари ташкил этилиши мақсадга мувофиқ. Ёзги оромгоҳларда дам олиш мuddати қисқа бўлгани боис, тузилган дастур 16 соатни ташкил этади.

Тўғрақ раҳбари машғулотни бошлашдан аввал унинг мақсад ва вазифалари, тўғри қуйлаш қоидалари, ўзбек халқ мусиқаси, мумтоз мусиқа, машҳур ҳофизлар ижоди ҳақида тушунча бериши лозим. Агар тўғрақ раҳбари болаларга назарий тушунча бермаса, ўқувчи ўзи иштирок этаётган

машғулотнинг мақсади ҳақида тасаввурга эга бўлмайди. Натижада, тезда зерикиб, қизиқиши сўниб қолиши мумкин. Машғулотларни болаларнинг ёшига мос тартибда олиб бориш мақсадга мувофиқ. Масалан, 7 дан 11 ёшгача кичик, 12 дан 16 ёшгача ўрта гуруҳга

Oromgoh xodimiga yordam

ажратиш ўзаро тенгликни таъминлаб, тўғрақ самарадорлигини оширади.

Машғулотлар пайтида ўриндиқлар ярим доира шаклида жойлаштирилади. Жўрнавоз чолғу ансамбли бўлса, иштирокчи-ашулачилар созандалар орқасига (ўғил болалар ва қизлар алоҳида) ўтириши лозим. Бу овозларнинг ҳусусий ва умумий ансамбли (ҳамоҳанглиги, бириктириши) учун муҳим.

Рақс учун мўлжалланган жойининг кенг бўлгани яхши. Бу оммавий рақс машғулотларини ўтказишда қулайлик яратади. Ашула ва рақс тўғрақ-

лари учун қийин бўлмаган асарлар саралаб олиниши лозим. Халқ мусиқа меросига мансуб, қулоққа яқин, халқона оҳанглари билан йўғрилган, тезда хотирада сақланиб қоладиган, мазмунан болаларнинг ёшига ва имкониятига мос асарларни репертуарга кириштириш керак.

Кичик ёшдаги гуруҳлар учун "Иссиқ нон", "Олма пишганда галинг", "Дўппи кийган бола" қўшиқлари танланиши мумкин.

Ўрта ёш гуруҳга эса "Омонёр", "Лола", "Ёз яхши" қўшиқлари мос келади.

Албатта, репертуарни шу тарзда қатъий белгилаб бўлмайди. Ҳар бир ижодкор мутахассис, тўғрақ раҳбари мустақил изланиб, репертуар танлаши ва машғулотларни эркин олиб бориши мумкин. Мўҳими — ёзги оромгоҳда болаларимизни мусиқа оламига янада яқинлаштирсак бўлгани. **Д. ТОШМУҲАМЕДОВА, ТВПКҚТМОИ "Жисмоний маданият ва амалий фанлар" кафедраси катта ўқитувчиси**

Фаргона вилоятидаги 22та ёзги оромгоҳ таътилни озкиб кутган ўқувчи-ёшлар билан яна гавжумлашди. "Фаргонаазот" акциядорлик жамиятига қарашли "Кимёгар" соғломлаштириш масканида ҳам болаларнинг мазмунли дам олишини таъминлаш мақсадида барча шароит яратилган.

Қувасойдаги сўлим гўшдада жойлашган оромгоҳда дам олишнинг дастлабки босқичини 240 нафар ўғил-қиз бошлаб берди. Мавсум олдида бу ерда кенг қўламли таъмирлаш ва ободонлаштириш ишлари амалга оширилди. Янада чирой очган бу масканда болалар таътилни мароқли ўтказмоқда. Сузиш ҳавзалари, спорт майдончалари ва кутубхона улар хизматиди.

Ёзги мавсум давомида бу ерда 1200 бола саломатлигини тиклаб, дам олиши режалаштирилган.

Суратда: "Кимёгар" оромгоҳи кутубхоначиси Гулчехра Раҳимов болалар билан.

Муқимжон ҚОДИРОВ
(ЎЗА) олган сурат.

Мактаб ўқувчилари орасида иқтидорли, фан-техника соҳасига қизиқувчан ёшлар талайгина. Бундай истеъдодларни кашф қилиш, уларни тадқиқотлар сари руҳлантириш эса кўп жиҳатдан ўқитувчи-мураббийларга боғлиқ. Жондор туманидаги 44-мактабда ҳам ана шундай изланувчан, ихтирочи ёшлар етишиб чиқмоқда. Мактабнинг 9-синф ўқувчиси «Ёш физиклар» тўғараги аъзоси, турли танловлар, билимлар беллашуви ва фан олимпиадалари голиби Шахризода Саидова «Мужассамлашган гелио уй қурилмаси» макетини яратди. Макетда акс этган уйнинг электр токига эҳтиёжини фотозлемент таъминлаб туради. Шунингдек, ёмғир сувларини тозалаб берувчи қурилма, яъни қуёш сув тозалагичи мавжуд. Ҳовлининг бир чеккасидаги иссиқхона ҳам қуёш энергияси ёрдамида ишлайди. Шахризода ўз ихтироси тақдирини математик ҳисоб-китоблар ва физик қонуниятлар асосида изоҳлаб берди.

— Қуёш энергияси чексиз иссиқлик манбаи бўлиб, экологик тоза ва атроф-муҳитга зарар келтирмайди, — дейди Шахризода. — Қуёшдан келадиган иссиқлик ер қаъридаги турли манбаларнинг иссиқлик

«Ижодкор ихтирочи» кўриқ-танловининг республика босқичида 3-ўринни кўлга киритган экан. 2010 йили ҳам икки нафар ўқувчи вилоятда 1- ва 2-ўринларни эгаллаб, республикада босқичига фаол

идишлардан ташкил топган бўлиб, иссиқхонанинг юқори қисмига ўрнатилган. Қўшимча иситиш системасига қаттиқ совуқ бўлгандагина эҳтиёж тузилади. Иссиқхона қурилишида маҳаллий материаллар тирак ва толдан фойдаланилади. Бир томондаги девор эса пахса ёки гишт билан қўтарилади. Қуёш нурлари тўшадиган шаффоф юза билан горизонт орасидаги бурчак оптимал қиймат асосида яъни 50° қилиб олинган. Бу қуёш радиациясининг яхшироққоқ тушишини таъминлайди.

Лаборатория машғулотларига шўнғиган ўқувчиларни қузатиб, уларга ҳавасингиз келади. Инъомжон Ҳожиёвни суҳбатга чорладик.

— Фанларга қизиқиш кўп жиҳатдан ўқитувчига боғлиқ экан. Устозимиз физикадан ўтган илк дарсдаёқ фаннинг қизиқарли олами мени ўзига торта бошлади, — дейди мамнунлик билан Инъомжон.

Бугун ўқувчиларида катта қизиқиш уйғотган — қуёш энергиясидан фойдаланиш масаласига талабалик давридаёқ қизиқарди. Устози физика, математика фанлари доктори профессор Шавкат Мирзаев билан илмий изланишлар олиб борган. Ўзбекистон Республикаси илмий ишлаб чиқариш бирлашмиси қошидаги Материалшунослик институтидан ташкил этилган қуёш энергиясидан фойдаланиш бўйича илмий анжуманда фаол иштирок этиб, сертификат олишга ҳам муяссар бўлди. 2009 йили эса профессор ўқитувчилар ва талабаларнинг халқаро астрономия йилига бағишланган 53-илмий назарий анжуманидаги маърузаси 1-ўринга муносиб кўрилди. Шу йили яна «Келажак овози» ёшлар танловининг «Рационализаторлик тақлифлар ва техник ишланмалар» йўналишида вилоятда 1-, республикада эса 3-ўрин

ОНЛАЙН ТАНЛОВ:

ЁШЛАР
ФАОЛЛИГИ
ОШМОҚДА

Бугун юртимизда қонун ижодкорлиги, икки палатали профессионал парламентни шакллантиришда бир қатор ижобий янгилар амалга оширилмоқда. Бунга муштарак тарзда ҳаётимизда миллий парламентимизнинг ижтимоий-сиёсий ўрни, нуфузи ортиб бормоқда. Албатта, ушбу жараёнлар ҳақида кенг омма, айниқса, ёшларга зарур ахборот ва маълумотларни етказишда, замонавий ахборот технологияларининг роли катта.

Бинобарин, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг расмий веб-сайти www.parliament.gov.uzда ёшлар учун «Парламентаризм билимдони» он-лайн танлови эълон қилиниши ҳам ана шу эзгу мақсадларга хизмат қилиши шубҳасиз.

«Парламентаризм билимдони» он-лайн танлови БМТнинг «Парламент ривожланишини қўллаб-қувватлаш» тараққиёт дастури лойиҳаси билан ҳамкорликда ташкил этилган бўлиб, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 20 йиллигига бағишланган. Унда 14 ёшдан 30 ёшгача бўлган ёшлар бевосита он-лайн тарзда қатнашиш ва парламент билимдонига айланиш имкониятига эга.

Бугунги кунда ЎЗ миллий доменидан рўйхатдан ўтган расмий веб-сайтларда бу каби танловларни ташкил этиш аҳолининг сиёсий, ҳуқуқий ва маънавий саводхонлигини оширади. www.parliament.gov.uz веб-сайти бу жараёнда илк қадами ташлади.

Танловда умумтаълим ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасаларининг ўқувчилари ҳамда олий ўқув юрлари талабалари фаол иштирок этмоқда. Танлов 40 турдан иборат бўлиб, ҳар душанба кuni веб-сайт орқали Этадан савол тўртта жавоб варианты билан эълон қилинади. Ҳар бир тўғри жавоб 1 балдан баҳоланади. Танловда қатнашишнинг хоҳловчилар махсус сўровномани тўлдиргани, унда ўзи ҳақидаги маълумотлар (исми-шарифи, туғилган йили, иш ёки ўқиш жойи, яшаш жойи ва телефон рақами)ни кўрсатиши лозим.

Ҳафтанинг жума кuni тўпланган оралиқ баллар эълон қилинади. Унда қатнашчиларнинг исми-шарифи, рўйхатдан ўтган вақти ва тўплаган баллари қўрсатилади. Қатнашувчиларнинг баллари компьютер хотирасига киритилган тўғри жавоб асосида ҳолис ва ҳаққоний баҳолаб борилади.

Айни вақтда он-лайн танловда 2000 нафардан ортиқ ёшлар иштирок этмоқда. Иштирокчиларнинг 80 фоизини 14–25 ёшдагилар ташкил этмоқда. Уларнинг аксарияти мактаб, академик лицей ва касб-ҳунар коллежлари ўқувчиларидир.

Дилрабо ЖУМАТОВА

ИЗЛАНИШЛАРДАН
ИХТИРОЛАР САРИ

энергиясидан ўн маротаба кўп. Республикамиз шароитида эса қуёшли кунлар сони 280–300 кундан ортиқни ташкил қилади.

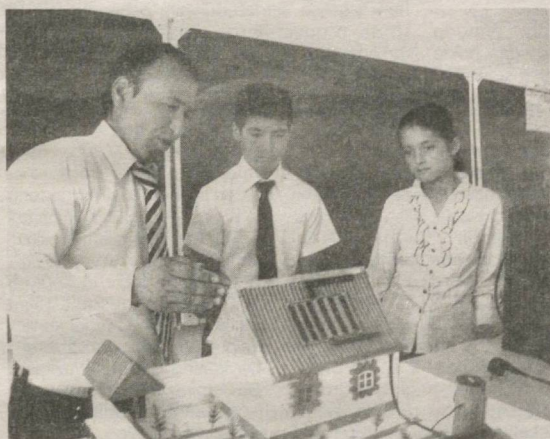
Шу мактабнинг яна бир ўқувчиси Инъомжон Ҳожиёвнинг «Электрон бешик қурилмаси» ҳам кўпчиликлда қизиқиш уйғотди. Электрон бешик физик қонуниятларга асосланиб яратилган бўлиб, бола йиғлаб уйғонганда ёки она алла айтганда автоматик равишда тебранади.

«Ижодкор ихтирочи — 2012» танловининг вилоят босқичида Инъомжон Ҳожиёвнинг «Электрон бешик қурилмаси» 1-ўринга, Шахризоданинг «Мужассамлашган гелио уй қурилмаси» эса 2-ўринга лойиқ топилди.

Табиики, шогирдлари бир неча йиллардан бери турли танловларда голиблар сафидан ўрин олиб келаятган ўқитувчининг тажрибаси билан қизиқдик. Мақсуджон Бобоевнинг ишлари билан танишиш мақсадида Жондор туманидаги 44-мактабда бўлди.

— Мақсуджон энг фаол, ижодкор ўқитувчиларимиздан, — деди мактаб директори Икром Норов. — Ўқитувчилик фаолиятини бошлаганига атиги беш-олти йил бўлган бўлса-да, ўқувчилари ҳар йили турли кўрик-танловларда голибликни кўлга киритиб келишяпти. У бошқараётган «Ёш физиклар» тўғарагидан иқтидорли, ижодкор ўғил-қизлар етишиб чиқмоқда.

Биз Мақсуджон дарс ўтадиган физика кабинетига йўл олдик. Ўқувчилар турли тажрибалар устида ишлаётган экан. Фан хонасида турли қурилмаю мосламалар териб қўйилган. Ҳар бирининг остида «ихтирочи ўғил»нинг исм-фамилияси ёзилган. Юқори натижаларга эришган ўқувчилар ҳақидаги маълумотлар ҳам эътиборни тортади. Азиз Солиев 2008 йили

қатнашган. Бир гуруҳ ўғил-қизлар эса «Келажак овози» танлови голиблари бўлишган.

— Бу гелио иссиқхона макети, — дея тушунтирди Мақсуджон қурилмалардан бирини кўрсатиб. — Ҳамқишлоқларимизнинг кўпчилиги иссиқхонада помидор, бодринг ва турли кўчатлар етиштириш билан шугулланишади. Агар газ ва электр энергиясини тежаш йўлга қўйилса, даромад кўрсатгичи янада юқори бўлади. Шу боис тўғарак машғулотларида гелио иссиқхона ҳақида ўқувчиларимга кенг маълумот бериб бораман. Шу усулда юқори самара олаётган фермер хўжаликларига саёҳатлар уюштирамиз. Бу гелио иссиқхона уй шароитида қуёш энергиясидан фойдаланиб, бир оилага етарли миқдорда помидор, бодринг, кўчат ва кўчатлар етиштиришга мўлжалланган. Қуёшдан қувват олувчи аккумуляторлар кундуз кuni иссиқлик энергиясининг бир қисmini ўзида тўплайди, кечаси эса ана шу энергия билан иссиқхона ҳароратининг пасайиб кетмаслигини таъминлайди.

— Аккумуляторлар маҳаллий материаллар(пластик

— Боиси, ўқитувчимиз ҳар бир дарсни ҳаётга боғлаб, назарий билимларни амалда тажрибалар асосида мустақамлаб боради. Айниқса, саёҳат-экскурсия дарслари, миллий қадриятларимизни ўрганиш, тарихий ёдгорликларни бунёд этишда физика қонуниятларининг қўлланиши тўғрисидаги қизиқарли маълумотлар бизда катта таассуротлар қолдирди. Аста-секин ўзимизда ҳам кичик ихтиролар қилиш фикри туғила бошлади. Ўқитувчимиз эса бу қизиқлиқларни қўллаб-қувватлаб, тажрибалар ўтказишимизга ёрдам берди. У киши билан фақат тўғаракда эмас, балки дарсдан сўнг уйларида ҳам ихтироларимиз устида иш олиб борамиз. Берилиб ишлаганимиздан вақт алламаҳал бўлиб қолганини ҳам сезамиз. Устозимиз ҳали унчалик пухта бўлмаса-да, ҳар бир тажрибамизни биздан-да кўпроқ қувониб қарши олади, баъзида урунишларимиз самарасиз чиқса ҳам бизни руҳлантириб доимо изланишга чорлайди.

Мақсуджон Бобоев олий таълим даргоҳининг бакалавр ҳамда магистратурасини имтиёзли диплом билан тугат-

ни кўлга киритди.

У бир вақтлар ўзи таълим олган мактабига ўқитувчи бўлиб келиб, ўқувчиларда физика фанига ҳавас уйғота олди. «Ёш физиклар» гуруҳи ташкил этилиб, фаолияти ҳам жонланиб кетди. 2010 йили «Йилнинг энг яхши фан ўқитувчиси» кўриқ-танловининг туман босқичида 1-, вилоятда эса 2-ўринни эгаллади. Шу йили «Очқ дарслар» фестивалининг туман ва вилоят босқичларида фахрлий ўринларни кўлга киритди.

2011 йили «Умумий таълим мактабларида ўқув-лаборатория жиҳозларидан фойдаланиш» бўйича республика миқёсида анжуманда фаол иштирок этди. «Энг яхши дарс ишланмаси», «Энг намунали тадбир сценарийси» танловларида ҳам фахрлий ўринларга сазовор бўлди. Муаллимнинг 15дан ортиқ илмий мақолалари республика ва хориж илмий журналларида босилиб чиққан.

Мақсуджон Бобоев ва ихтирочи шогирдлари билан хайрлашиб, бекатга келганимда қуёш тиккага қўтарилган, кун нихоятда иссиқ эди. Офтоб нури ҳатто дарахтлар соя солиб турган йўлқаларгача жимирлаб киришга ҳаракат қиларди. Шу орқали «Сен учун беминнат иссиқлик манбаиман! Хоҳласанг излан, кашфиёт қил, ҳар бир заррамдан унумли фойдалан!» дегандек эди гўё. Ҳали, вақт ўтар, Мақсуджон ва шогирдлари бугунги кичик-кичик изланишлари катта-катта ихтироларга айланар. Бир кун келиб, улар қуёш энергиясидан фойдаланишнинг янада қўлай, фойдали усулларини ўйлаб топишар. Зеро, ҳар қандай муваффақиятлар асосини мана шундай мўъжаз ютуқлар ташкил этади.

Сора ТОШЕВА,
«Ma'rifat» муҳбири
Бухоро вилояти

FANLAR KESIMIDA O'TKAZILADIGAN SHO'BA YIG'ILISHLARI UCHUN TAVSIYALAR

(Davomi.
Boshi o'tgan sonlarda.)

BIOLOGIYA

An'anaviy Avgust kengashlarining biologiya fani yo'nalishi bo'yicha sho'ba yig'ilishlarini mazkur fan o'qitilishi bo'yicha tayanch maktab hisoblangan ta'lim muassasalarida o'tkazilishi tavsiya etiladi.

Ma'lumki, umumiy o'rta, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limining davlat ta'lim standartlari va o'quv dasturlari maxsus ekspert komissiyalari tomonidan uzviylik va uzluksiz nuqtai nazaridan qayta ko'rib chiqilib, optimallashtirildi. Shunga ko'ra, biologiya fan xonasi uchun belgilangan jihozlar, plakatlari, o'quv ko'rgazmali uslubiy qo'llanmalarining (proektsion materiallar) ro'yxati ham mazmunan optimallashtirilgan o'quv dasturlari asosida qayta ko'rib chiqildi (biologiya xonasi uchun beriladigan o'quv-laboratoriya jihozlari 57 nomda).

Optimallashtirilgan DTS va o'quv dasturlariga muvofiq 5—9-sinflar bo'yicha laboratoriya mashg'ulotlari — 32, amaliy mashg'ulotlar — 3, ekskursiyalar — 5tani tashkil qildi. Shundan 5-sinflarda 4ta laboratoriya mashg'uloti, 2ta ekskursiya, 6-sinflarda 2ta laboratoriya mashg'uloti, 3ta amaliy mashg'ulot, 2ta ekskursiya, 7-sinflarda 6ta laboratoriya mashg'uloti, 1ta

ekskursiya, 8-sinflarda 12ta laboratoriya mashg'uloti, 9-sinflarda 8ta laboratoriya mashg'uloti mavjud. Bundan tashqari, Xalq ta'limi vazirligi tomonidan umumta'lim maktablariga yetkaziladigan jihozlar, o'quv plakatlari, o'quv-laboratoriya asbob-uskunalar va multimediyalar materiallari ro'yxati ham ko'rib chiqildi va takomillashtirildi.

Biologiya fanining optimallashtirilgan DTS va o'quv dasturiga kiritilgan o'zgartirishlar hozirgi kunda amalda foydalanib kelinayotgan 6—9-sinf «Biologiya» darsliklariga kiritilmagan. 2011-yilda chop etilgan 5-sinf «Botanika» darsligida ushbu o'zgarishlar o'z aksini topgan. 2013—2014 o'quv yilida chop etiladigan 6—7-sinf darsliklariga mazkur o'zgartirishlar kiritilmoqda.

Sho'ba yig'ilishida biologiya fani o'qituvchilari oldiga ayni paytda dolzarb bo'lib turgan quyidagi vazifalar qo'yilishi, ularni amalga oshirish uchun zarur bo'ladigan muhim jihatlarga e'tibor qaratilishi lozim:

o'quv dasturidagi o'zgarishlarga oid materiallarni berishda qo'shimcha adabiyotlardan foydalanish;

jihozlar, o'quv plakatlari, o'quv-laboratoriya asbob-uskunalar va multimediyalar materiallaridan dars jarayonida samarali foydalanish;

internet tarmog'idan olingan materiallarga ijodiy yondashgan holda dars jarayonida foydalanish usullarini

izlab topish va amaliyotga qo'llay olishlari zarur.

Ta'lim jarayonida bilim va tajribalarni o'quvchiga yetkazishda pedagogik texnologiyalardan unumli va oqilona foydalanish fanning o'qitilish samaradorligini ta'minlaydi. Biologiya fanini o'qitishda «Aqliy hujum», «Klaster», «Bumerang», «Charxpalak», «Rezyume», «Zinama-zina», «Tushunchalar tahlili», «Ma'ruza-suhbat», «Katta va kichik guruhlarda ishlash», «Venn diagrammasi», «Menda nima bor?», «Dublaj mashqi», «Noma'lum sonlar», «Paravoz vagonlarini nomlash» kabi usul va texnologiyalar asosida darslarni tashkil etish ta'lim sifatini oshirishga katta yordam beradi.

Shuningdek, biologiya fani o'qitilishidagi muammolar, ularning yechimi, darslarni pedagogik texnologiyalar asosida tashkil qilish, darslik hamda elektron darsliklar, qo'llanmalar, fan xonasini jihozlashga e'tibor qaratish, o'quv-laboratoriya jihozlaridan samarali foydalanish, ularni saqlash hamda fanga oid yangiliklar kabi masalalar sho'ba yig'ilishlarida o'quv-amaliy seminar tarzida yetkazilishi maqsadga muvofiq.

Tajribali o'qituvchilar tomonidan laboratoriya jihozlaridan foydalanilgan holda amaliy mashg'ulot tashkil etish ham yig'ilish samaradorligini oshiradi. Unda o'quvchilarda tejamkorlikni tarbiyalash, o'tkazilayotgan tajribalarning havfsiz bo'lishini ta'minlash, kimyoviy

moddalardan ehtiyotkorona va unumli foydalanish, elektron darsliklar, qo'llanmalardan foydalanish yo'llari, fanga qiziquvchi o'quvchilar uchun fan to'garaklarida o'rgatiladigan mavzular, seminar va amaliy mashg'ulotlar hamda genetikadan masalalar yechish mashqlariga e'tibor qaratilishi lozim.

Sho'ba yig'ilishlarida quyidagi ma'ruzalarda ilg'or tajribalarni tinglash, bahs-munozara yuritish, o'zaro fikr almashish, kelgusi rejalarni belgilab olish tavsiya etiladi:

1. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida biologiya fanidan o'quv-laboratoriya, amaliy mashg'ulotlarni tashkil etishda jihozlardan samarali foydalanish.

2. Biologiya darslarida ilg'or pedagogika usullari va axborot texnologiyalaridan unumli foydalanish.

3. Optimallashtirilgan o'quv dasturlariga kiritilgan o'zgarishlarning tahlili asosida qo'shimcha adabiyotlardan foydalanish.

4. Biologiya (sitologiya va genetika asoslari) fanidan fanlararo bog'lanish va masalalar yechish.

5. Umumiy o'rta ta'lim maktablari biologiya o'quv-laboratoriya xonalariga yetkazilgan jihozlar, o'quv ko'rgazmali materiallar va ulardan samarali foydalanish yo'llari.

6. Biologiya fanidan sinfdan tashqari ishlarni tashkil etish yo'llari.

IQTISODIY BILIM ASOSLARI

Har bir jamiyatning kelajagi uning ajralmas qismi va hayotiy zarurati bo'lgan ta'lim tizimining qay darajada rivojlanganligi bilan belgilanadi. Bugungi kunda mustaqil taraqqiyot yo'lidagi borayotgan mamlakatimizning uzluksiz ta'lim tizimini isloh qilish va takomillashtirish, yangi sifat bosqichiga ko'tarish, unga ilg'or pedagogik va axborot texnologiyalarini joriy qilish hamda ta'lim samaradorligini oshirish davlat siyosati darajasiga ko'tarildi. Iqtisodiy ta'limning barcha bosqichlarida o'quv dasturlarining izchilligi va o'zaro muvofiqligi ta'minlandi. Shuningdek, bugungi kunda iqtisodiy bilim asoslari o'quv dasturlarida umumiy va qo'shimcha ta'limning integratsiyalashuvini, shu bilan birga, o'qitish mazmuni-mohiyatini real hayotiy ehtiyojlarga maksimal darajada yaqinlashtirish ko'zda tutiladi. Shu maqsadda 1—4-sinflarda «Iqtisod va soliq alifbosi», 5—7-sinflarda «Iqtisod va soliq saboqlari», 8—9-sinflarda «Soliqqa tortish asoslari» o'quv kurslari boshlang'ich sinflarda atrofimizdagi olam, o'qish, matematika, odobnoma, mehnat ta'limi, yuqori sinflarda matematika, geografiya, tarix, mehnat ta'limi, milliy istiqlol va ma'naviyat asoslari turkumiga kiruvchi fanlar dasturlariga in-

tegratsion yondashuv asosida tashkil etilishi belgilandi.

Avgust kengashlari sho'ba yig'ilishlarida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Islom Karimovning 2011-yilning asosiy yakunlari va 2012-yilda O'zbekistonni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning ustivor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining majlisidagi ma'ruzasini ta'lim muassasalar hayotiga singdirish va undan dars jarayonida fundamental material sifatida foydalanish haqida alohida to'xtalib o'tish zarur.

Sho'ba yig'ilishlari mazmuniga Prezident Islom Karimovning «O'zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida» kitobi asosida taraqqiyotning «O'zbek modeli» deb nom olgan rivojlanish yo'limizning asosiy prinsiplari shiddatli kurashlar, tinimsiz bahs-munozaralar va achchiq hayotiy tajribalar mahsuli ekanligini singdirish, bu masala mohiyatini o'qituvchilar teran anglashi va darslarda qo'llay olishi kabi masalalarni singdirish lozim.

Shuningdek, «O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotining mustaqillik yillaridagi (1990—2010) asosiy tendensiya va ko'rsatkichlari hamda 2011—2015-yillarga mo'ljallangan prognozlar» («O'zbekiston» NMIU 2011-yil) kitobida ko'rsatilgan statistik ma'lumotlarni «Iqtisodiy bilim asoslari» fani mazmuniga singdirib borish maqsadga muvofiqdir.

Shu o'rinda «Iqtisodiy bilim

asoslari» fani samaradorligi va sifatini oshirish maqsadida statistik ma'lumotlardan foydalanish mavzusida alohida sho'ba ishlarni tashkil qilish maqsadga muvofiqdir. Sho'ba ishlarni tashkil etishda quyidagi asosiy ko'rsatkichlarga e'tibor qaratish tavsiya etiladi. O'zbekiston iqtisodiyoti 20-yil davomida qariyb 3.4 barobar, YIM aholi jon boshiga 2,5 barobar, o'rtacha ish haqi 14 barobar o'sganini, bu davrda mamlakatimiz aholisi 9 million 244 ming kishiga ko'payib, hozirgi kunda 29.5 million nafarni tashkil etishini inobatga oladigan bo'lsak, qanday ulkan natijalarga erishganimizni qayd etish lozim. Ushbu ma'lumotlarni 8-sinf «Iqtisodiy bilim asoslari» fanining «Mehnat taqsimoti», «Bozor qatnashchilari», 9-sinf «Iqtisodiy bilim asoslari» fanining «Tadbirkorlik», «Yalpi daromad foyda va zarar» mavzulariga singdirish maqsadga muvofiqdir.

O'zbekiston o'z mustaqilligining dastlabki yillarida, bozor iqtisodiyotiga o'tishning o'ziga xos yo'lini tanlab olganligi va bu yo'l o'zini oqlaganligini e'tirof etish va ushbu jarayonni ta'lim mazmuniga singdirib borish haqida ma'lumotlar berish. Bunda Mustaqil davlatlar hamdo'stligidagi boshqa ko'plab mamlakatlardan farqli ravishda ishlash chiqarish va aholi turmush darajasining keskin pasayib, davlatning ichki va tashqi qazrlari haddan ziyod oshib ketishiga yo'l qo'y-maslikka erishdi. 1991—1995 yillarda O'zbekistonda YIMning pasayishi MDH davlatlari o'rtasida eng kam ko'rsatkichni — 18,8 foizni tashkil etdi. Bu

raqam Rossiyada — 53 foiz, Ukrainada — 52 foiz, Belarusiyada — 54,6 foiz, Qozog'istonda 75,4 foizga teng bo'ldi. Yuqoridagi ma'lumotlarni 8-sinf «Iqtisodiy bilim asoslari» fanining «Bozor iqtisodiyoti», «O'zbekiston bozor iqtisodiyoti sari», 9-sinf «Iqtisodiy bilim asoslari» fanining «Tadbirkorlik», «Yalpi daromad foyda va zarar», «Davlatning iqtisodiy vazifasi», «Davlatning iqtisodiy siyosati» mavzulariga singdirish maqsadga muvofiqdir.

O'zbekiston iqtisodiyoti 1997—2003-yillar davomida yiliga 3,8—5,2 foiz o'sish darajasida o'rtaacha sur'atlar bilan rivojlandi. Qulay ishchan muhit yaratish, ishlash chiqarishni modernizatsiya qilish, texnik va texnologik yangilashga qaratilgan iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish jarayonlarining natijasi sifatida mamlakatimiz iqtisodiyoti 2004 yildan e'tiboran yiliga 7—9 foiz darajasidagi yuqori va barqaror o'sish sur'atlarini namoyish qila boshladi.

Harid qobiliyati pariteti (HQP) bo'yicha YIM 2010-yilda 1990-yilga nisbatan 3,4 barobar, ya'ni 27,1 milliard AQSh dollaridan 92,3 milliard AQSh dollariga oshdi. Qulay ishchi muhitining yaratilishi, investitsiyalar oqimining kuchayishi naqat iqtisodiy o'sish sur'atlarini jadallashtirish, balki iqtisodiyot tarkibida muhim sifat o'zgarishlarining yuz berishini ham ta'minladi. Xususan, iqtisodiyotni tarkibiy o'zgartirish bo'yicha amalga oshirilgan siyosatning natijasi sifatida 2000 — 2010-yillarda qishloq xo'jaligining mamlakatimiz YIM dagi ulushi 30,1 foizdan 17,5

foizga kamayib, sanoatning ulushi 14,2 foizdan 24 foiz, xizmatlar ulushi esa 37 foizdan 49 foizga o'sdi. 8-sinfda «Bozor va uning turlari», «Bozor iqtisodiyoti», «O'zbekiston bozor iqtisodiyoti sari», 9-sinf «Iqtisodiy bilim asoslari» fanining «Yalpi daromad foyda va zarar», «Davlatning iqtisodiy vazifasi», «Davlatning iqtisodiy siyosati», «Iqtisodiy o'sish va rivojlanish», «O'zbekiston Respublikasining iqtisodiy salohiyati» mavzularini o'tishda yuqorida ta'kidlangan ko'rsatkichlar uyg'unlashtirilishi, bunda o'qituvchi qanday usul va vositalardan foydalanishi lozimligi sho'ba yig'ilishlarida yetkazilishi dardkor.

Mustaqillik yillarida yurtimizda eng miqyosdagi soliq islohotlari amalga oshirildi. Buning natijasida bozor iqtisodiyoti talablariga javob beradigan davlat byudjetini to'ldirishni, zarur davlat harajatlarni moliyalashtirishni ta'minladigan va shuningdek, aholi daromadlari o'sishini iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, uning yangi tarmoqlari, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishni rag'batlantiradigan zamonaviy soliq tizimi yaratildi. Iqtisodiyotda soliq yukining bosqichma-bosqich kamaytirilishi — olib borilayotgan soliq islohotlarining eng muhim natijasi, yuqori iqtisodiy o'sish sur'atlarini ta'minlashning eng muhim omillaridan biri bo'ldi. 1994-yili korxonalarining daromad solig'i stavkasi 45 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2010-yilga kelib 9 foiz tushdi.

Mustaqillikning dastlabki yillarida jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i eng yuqori — 60 foizli stavka bilan 7 — shkala bo'yicha hisoblangan va undirilgan bo'lsa, hozirgi paytda 3 shkala asosida undirilmoqda. Bunda eng yuqori soliq stavkasi 22 % ni tashkil etmoqda.

2011-yil yakunlariga ko'ra, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlari uchun yagona soliq to'lovi stavkasi 6 foizdan 5 foizga tushirildi. Shu bilan birga, jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'ining eng past

stavkasi 10 foizdan 9 foizga pasaytirildi.

Mazkur statistik ma'lumotlarni 8-sinf "Iqtisodiy bilim asoslari" fanining "Solliq va ularning turlari", "Solliqqa tortish asoslari", "Solliq to'lovchilarning huquqlari va majburiyatlari", 9-sinf "Iqtisodiy bilim asoslari" fanining "Davlatning iqtisodiy vazifalari", "Daromad solig'i" mavzulariga singdirib o'tish tavsiya etiladi. Umumta'lim maktab o'quvchilarining solliqlar va solliq to'lovlari to'g'risidagi bilimlarini hozirgi kun talablaridan kelib chiqqan holda oshirish, o'sib kelayotgan yosh

avlodda solliqlar va solliq to'lovlarning ahamiyati va roli to'g'risidagi bilimlarni shakllantirish, ularga solliqlar haqidagi dastlabki tushunchalarni berish, solliqlarning tarixi, mohiyati, to'lash tartiblari, solliqlarning xalq va davlat farovonligi manbai ekani haqidagi boshlang'ich bilimlarni shakllantirish maqsadida darsdan tashqari vaqtlarda O'zbekiston Respublikasi Davlat solliq qo'mitasi (DSQ) bilan hamkorlikda tadbirlar va "Iqtisod va solliq saboqlari" to'garaklarini tashkil etish maqsadga muvofiqdir.

"Iqtisodiy bilim asoslari" fanini o'qitishda axborot kommunikatsiya va ilg'or pedagogika texnologiyalarini tatbiq etgan holda bilim berish, darsning qiziqarli bo'lishi, o'quvchilarning bilimini oshirishda asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Sho'ba ishlarini tashkil etishda quyidagi mavzularga to'xtalish taklif etiladi:

- yangi nashr qilingan darsliklar va ulardagi yangiliklar;
- elektron darsliklar va o'quv filmlaridan foydalanish;
- dars tahlili, uning usullari, maqsad va vazifalari;

— Islom Karimovning "Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch", "O'zbekiston Mustaqillikka erishish ostonasida" kitoblardagi konseptual g'oyalarni ta'lim mazmuniga singdirish usullari;

— "Iqtisodiy bilim asoslari" fanini o'qitishdagi muammolar, yechimlar, kelgusidagi vazifalar;

— o'quvchilarni mustaqil hayotga tayyorlashda "Iqtisodiy bilim asoslari" fanining o'rni;

— o'quvchilarda solliq madaniyatini shakllantirish.

Hozirgi kunda milliy g'oyaning hayot talablari va bugungi taraqqiyotimizning muhim muammolari bilan birga o'rganish, yoshlar ongida yangicha dunyoqarash asoslarini shakllantirish nihoyatda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqsaddan kelib chiqqan holda "Milliy istiqlol g'oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillar" turkumiga kiruvchi fanlar bo'yicha sho'ba yig'ilishlarida quyidagi jihatlariga e'tibor qaratish tavsiya etiladi:

• "Milliy istiqlol g'oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillar" turkumiga kiruvchi fanlarning o'qitish samaradorligini oshirishda elektron axborot-ta'lim resurslaridan keng foydalanish;

• tanlov asosida yangittan yaratilgan 2-3 sinf "Odobnoma", qayta ishlangan "Azbuka etiki" darsliklari va ularga kiritilgan o'zgartirishlar;

• "Milliy istiqlol g'oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillar" turkumiga kiruvchi barcha fanlarning o'zaro integratsiyasini kuchaytirish, ushbu fanlar o'qitilishidagi uzviylikni ta'minlash;

• o'quvchilarda vatanparvarlik, yurtga sadoqat, xalqparvarlik kabi

fazilatlarni shakllantirishda maktab, oila va keng jamoatchilikning o'rni; • mamlakatimizda kechayotgan ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy o'zgarish va yangilanishlar mohiyatini yosh avlod qalbiga singdirib, uni bu jarayonning faol ishtirokchisiga aylantirishda o'qituvchining o'rni;

Prezident Islom Karimovning "O'zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida" asarini o'qitishda elektron axborot-ta'lim resurslaridan foydalanish.

Axborot-kommunikatsiya va ilg'or pedagogik texnologiyalarni ta'lim tizimiga joriy etish yuzasidan tashkil etilgan tajriba-sinov maydonlarida "Vatan tuyg'usi", "Milliy istiqlol g'oyasi va ma'naviyat asoslari" o'quv fanidan yaxshi natijalar ko'rsatgan pedagogik texnologiyaning ilg'or, ta'sirchan vositalaridan, innovatsion usullardan, noan'anaviy metodlardan unumli foydalanish lozim. Jumladan:

7-sinf "Milliy istiqlol g'oyasi va ma'naviyat asoslari" fanidan "Zararli g'oyalar" mavzusini o'qitishda "Bumerang", "O'z-o'zini baholash",

MILLIY G'OYA TURKUMIGA KIRUVCHI FANLAR

"Axloq-odob — ma'naviyat negizi" mavzusini o'qitishda "Bahs-munozara darsi" va "Zakovat", "Jamiyat rivoji va bunyodkor g'oyalar" va "G'oyaning asosiy xususiyatlari va turlari" mavzularini o'qitishda "Klaster", "Idrok xaritasi" usullaridan;

8-sinf "Milliy istiqlol g'oyasi va ma'naviyat asoslari" fanidan "Xalq farovonligi g'oyasi", "Vatan ravnaqi" "Xotira — ulug' qadriyat" mavzularini o'qitishda "Qiyoslash", "Sayohat" usullaridan, "Ekologik madaniyat", "Internetdan foydalanish madaniyati", "Vaqtini qadrlash — ma'naviyat me'zoni" mavzularini o'qitishda "Oqibatlar", "Bahs-munozara", "Idrok xaritasi" usullaridan;

9-sinf "Milliy istiqlol g'oyasi va ma'naviyat asoslari" fanida "G'oyaviy bo'shliq", "Mafkuraviy immunitet" mavzularini o'qitishda "Charxpalak", "Ma'naviyat qo'rg'oni" mavzusini o'qitishda "Bahs-munozara", "Rezyume" texnologiyasi va boshqa shu kabi usullardan foydalanish tavsiya etiladi.

Sho'ba yig'ilishlarini yuqori saviyada o'tkazishda quyidagi

jihatlariga alohida e'tibor qaratish lozim.

Ilg'or ijodiy tajribalarni ommalash-tirish, ma'lum tezis sifatida nashr ettirib, joylarga yetkazilishi tavsiya etiladi.

Shuningdek, darslarni samarali tashkil etishda hamda pirovard amaliy natijasini ko'rishda o'qituvchi, o'quvchi, ota-ona, mahalla, qolaversa, keng jamoatchilikning fikrdoshligi, hamkorligi masalalariga alohida e'tibor berilishi maqsadga muvofiq-dir.

Anjumanda o'qituvchilar va ota-onalar hamkorligi masalalariga, fan o'qituvchilarning malakasini oshirish muammolariga, ilg'or o'qituvchilar hamda ko'rgazmali qurollar bankini yaratish, mashg'ulotlarning noan'anaviy, interfaol shakl va usullariga ijodiy yondashish, maktab moddiy-texnika bazasini rivojlantirish, zamonaviy texnika vositalaridan, ayniqsa, elektron darsliklardan foydalanish, ta'lim mazmunini takomillashtirish, yosh o'qituvchilarga yordam berish, fan xonalarining jihozlanishiga oid masalalariga alohida e'tibor qaratish taklif etiladi.

TARIX

Barkamol avlod tarbiyasida tarix fani muhim ahamiyat kasb etadi. O'quvchilar dunyoqarashini shakllantirishda, o'zbek xalqining milliy ideallari, hayoti va faoliyati haqidagi ma'lumotlarni yetkazishda tarix fani asosiy rol o'ynaydi. Insonni yuksaklikka yetaklaydigan, tug'ilib-o'sgan yurtining tarixini bilgan holda, boshini mag'rur ko'tarib yurishi uchun asos bo'la oladigan kuch — bu tarixiy xotiradir. Zero, Prezidentimiz ta'kidlaganlaridek, «O'z tarixini bilmaydigan, kechagi kunini unutgan millatning kelajagi yo'q!». O'zlikni anglash, eng avvalo, o'tmishni o'rganishdan, tarixni bilishga ehtiyojni his qilishdan boshlanadi.

Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqqan holda tarix fani sho'ba ishlarini tashkil etishda quyidagi mavzularga to'xtalish taklif etiladi:

- yangi nashr etilgan darsliklar va ulardagi yangiliklar;
- elektron darsliklar va

o'quv filmlaridan foydalanish;

— dars tahlili, uning usullari, maqsad va vazifalari;

— Islom Karimovning "Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch", "O'zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida" kitoblardagi konseptual g'oyalarni ta'lim mazmuniga singdirish usullari.

— "Yuksak bilimli va intellektual rivojlangan avlodni tarbiyalash — mamlakatni barqaror taraqqiy ettirish va modrenizatsiya qilishning eng muhim sharti" mavzusida o'tkazilgan xalqaro konferensiya tavsiyalarini ta'lim mazmuniga singdirish;

— o'quvchilar bilimini baholashda e'tibor qaratilishi lozim bo'lgan asosiy jihatlar tahlili;

— barkamol avlodni tarbiyalashda ijtimoiy fanlarning o'rni;

— ijtimoiy fanlarni o'qitishdagi muammolar, yechimlar, kelgusidagi vazifalar;

— o'quvchilarni mustaqil

hayotga tayyorlashda tarix fanining o'rni;

— tarix faniga ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalari dasturlariga kiritilgan o'zgarishlar, ularni amaliyotga tatbiq etish mexanizmi;

— ilg'or pedagogik texnologiyalardan amaliyotda foydalanish yo'llari;

— mustaqillik darslarini yuqori saviyada tashkil etish;

— o'quvchilar bilimida aniqlangan bo'shliqlarni aniqlash hamda ularni bartaraf etish;

— tajriba-tadqiqot maydonlarining hisobotlari, kelgusida belgilangan vazifalar;

— "Dunyo dinlari tarixi" fanining o'quvchilar ma'naviyatini va ijtimoiy ma'naviyatini shakllantirishdagi o'rni.

— mamlakatimizda olib borilayotgan ta'lim islohotlarining mazmun-mohiyatini o'quvchi va ota-onalarga keng tushuntirish yo'llari;

Sho'ba ishlarini tashkil qilishda tarix fani o'qituv-

chilari quyidagi tamoyillarga asoslanishi maqsadga muvofiqdir:

• tarix fanini o'qitish va o'rganish jarayonida chuqur ilmiylik, xolislik, tarixiylik, xronologik izchillik, tarix haqiqatining ustuvorligi asosiy va bosh yo'nalish bo'lishi;

• tarix fanini o'qitish va o'rganish jarayonida yoshlarda tarixiy bilimlar, tasavvur, tushunchalarni shakllantirish;

• asosiy e'tibor vatanparvarlik, baynalmillatlik, insoniylik kabi fazilatlarga qaratilmog'i;

• tarix fani umumbashariy va milliy qadriyatlar ustuvorligiga xizmat qilishini anglash.

Bilimlar bellashuvi natijalari tahlil etilib umumta'lim maktablarida tarix fanidan o'quvchilar bilimidagi bo'shliqlar hamda ularni keltirib chiqqan omillar aniqlandi.

Bo'shliqlarni bartaraf etish yo'llari yuzasidan

viloyat xalq ta'limi bosh-qarmasi, metodika markazining tavsiya loyihasi ishlab chiqildi. Ushbu loyihaning avgust kengashlari sho'ba yig'ilishlarida muhokamaga kiritilishi maqsadga muvofiqdir.

Tuman (viloyat) metodistlari avgust kengashlariga puxta tayyorgarlik ko'rishi va o'qituvchilarga bugungi kunda tarix fanini o'qitish jarayonida yuzaga kelayotgan muammolarni bartaraf etish yo'llari hamda o'quvchilar bilimida aniqlangan bo'shliqlarni to'ldirish borasida tavsiya va yo'riqnomalar berishi lozim.

Sho'ba ishini guruhlariga bo'lib tashkil etish ham o'zining samarali natijasini beradi. Ishchi guruh tomonidan tavsiyalar ishlab chiqiladi. Tavsiyalar har bir ta'lim muassasasida metodbirlashma yig'ilishida muhokamaga qo'yiladi va amaliyotga tatbiq etiladi.

2012 yili mamlakatimiz Konstitutsiyasi qabul qilinganligining 21 yilligi keng nishonlanadi. Shu ma'noda, «Davlat va huquq asoslari» fanidan sho'ba yig'ilishlarini «O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi va inson huquqlarining kafolati» mavzusidagi umumiy nom ostida tashkil etish maqsadga muvofiqdir. Sho'ba yig'ilishida quyidagi masalalar yuzasidan muhokamalar olib borilishi tavsiya etiladi:

- Istiqlol yillarida tarixan juda qisqa muddatda Asosiy Qonunimiz – O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi ishlab chiqilgani va qabul qilinishi;

- bu qomusiy hujjatda mamlakatimizda davlat va jamiyat qurilishining asosiy tamoyillari hamda inson huquqlarining davlat manfaatlaridan, umume'tirof etilgan xalqaro huquq normalarining esa milliy huquqiy me'yorlardan ustunligi aniq ifodalab berilgani;

- mamlakatda ijro organlari tizimini takomillashtirish, ularning mavqeyini kuchaytirish choralari ko'rishda davlatchilgimiz tarixiga, milliy an'analariga alohida e'tibor qaratilgani;

- o'zbek davlatchiligi tarixida davlat boshqaruvi tizimidagi eng muhim o'zgarishlardan biri – O'zbekiston sobiq ittifoq respublikalari orasida birinchi bo'lib 1990 yil 24 martda o'n ikkinchi chaqiriq O'zbekiston Oliy Kengashining birinchi sessiyasida amalidagi Konstitutsiyaga yangi XII bob kiritilgani (prezidentlik lavozimining ta'sis etilishi), bu o'zgarish demokratik huquqiy davlat barpo etish, fuqarolik jamiyatini shakllantirishga sharoit yaratuvchi o'tish davrida yuzaga kelgan murakkab iqtisodiy va siyosiy vazifalarni muvaffaqiyatli hal etishda muhim zarurat ekanini (ushbu mavzu muhokamasida Islom Karimovning «O'zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida» kitobidan foydalanish tavsiya etiladi);

- davlat boshqaruv tizimining takomillashuvi, parlamentarizm boshqaruvining joriy etilishi, mamlakatimizda mahalliy davlat organlarini milliy mustaqillik talablaridan kelib chiqib, demokratik qadriyatlar asosida isloh etilishi, ijro hokimiyatining mahalliy bo'g'ini sifatida hokimlik institutining ta'sis etilishi (bu borada amaliyotchilar va fuqaroshunos olimlar ishtirokidan foydalanish tavsiya etiladi).

O'quvchilar bilim sifati samaradorligi monitoring qilinganda «Davlat boshqaruv shakli», «Mahalliy hokimlik institutining ta'sis etilishi», «O'zbekiston Respublikasi qonun chiqaruvchi organi» kabi mavzularni o'zlashtirishda ayrim bo'shliqlar yuzaga kelayotgani aniqlandi. Shu sababli mazkur yo'nalish bo'yicha sho'ba yig'ilishlarida quyidagi mavzularda o'quvchilar bilimni oshirish yuzasidan fikrlashish tavsiya etiladi.

1. Mustaqilligimizning dastlabki yillarida yangi ta'sis etilgan hokimlik institutining o'ziga xos afzalliklari, bu yangilikning boshqaruvda inson omiliga yanada yaqindan yondashish imkonini berishi bilan oldingi tizim an'analari va usullaridan farqlanishi.

DAVLAT VA HUQUQ ASOSLARI

2. Ikki palatali parlament tizimining joriy etilishi demokratik islohotlarning sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarilish omilidir. Bu huquqiy davlat va fuqarolik jamiyati institutsional negizining rivoj topib borish xususiyati bilan ajralib turadi.

Parlament islohotining asosiy maqsadi qonunchilik jarayoni samaradorligini oshirishdan iboratligi bugun barchamizga yaxshi ma'lum. Bu g'oya O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Islom Karimovning birinchi chaqiriq O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining o'n to'rtinchi sessiyasidagi «O'zbekiston XXI asrga intilmoqda» nomli ma'ruzasida ham belgilab berilgan edi. Ma'ruzada hokimiyatning turli tarmoqlarini bir-biridan ajratishning konstitutsiyaviy tamoyilini amalda rivojlantirish va kuchli davlatdan kuchli fuqarolik jamiyatiga o'tish konsepsiyasini ro'yobga chiqarish maqsadi dolzarb qilib qo'yilgan.

Ikkinchi chaqiriq Oliy Majlisning ikkinchi sessiyasida Prezidentimiz tomonidan ikki palatali parlamentga o'tish taklifi o'rtaga tashlandi. Bunda Prezident yuqori palata faoliyatining bosh prinsipini shunday qayd etdi: yuqori palata davlat faoliyatining barcha sohalariga teng ko'z bilan qarab, xalq manfaatlarini bir xilda himoya qilishi kerak.

Davlat va jamiyatimizning turli sohalarida erishayotgan yutuqlarimiz, eng avvalo, milliy davlatchilgimizni mustahkamlash, jamiyat hayotini demokratik an'ana va qadriyatlar bilan yanada boyitib borish orqali xalqimizga munosib turmush darajasini yaratish va ertangi kunga katta umid bilan qadam qo'yish imkonini berdi. Xususan, jamiyatni yanada demokratlashtirish, boshqaruvni yangilash jarayonlariga daxldor masalalar ham ichkil va bosqichma-bosqich olib borilayotgan davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biridir. O'tgan yillar davomida davlat va jamiyat qurilishida, davlat hokimiyati idoralari faoliyatini huquqiy tartibga solish, ular o'rtasidagi munosabatlar va hamkorlikni uyg'unlashtirish borasida izchillik bilan bosqichma-bosqich islohotlar o'tkazilayotgani diqqatga sazovor. Masalan, ikki palatali parlamentning shakllantirilishi va unda doimiy ravishda faoliyat ko'rsatadigan Qonunchilik palatasining tashkil etilishi, Qonunchilik palatasi deputatlarining siyosiy partiyalardan ko'rsatiladigan nomzodlardan saylanishi, siyosiy partiyalar fraksiyalari faoliyatining jonlanishi quyidagi palataning qonunchilik hokimiyatini amalga oshirishda muhim bo'g'inga aylanishiga olib keldi. Davlat boshlig'ining ayrim vakolatlarini Senatga va hukumatga o'tkazilishi Senatning hududiy va umummilliy masalalarni hal qilishdagi nufuzini yanada oshirdi, hukumatning boshqaruvda va qarorlar qabul qilishda mas'uliyatini, parlament oldidagi hisobdorligini yanada kuchayishiga olib keldi.

Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining ayrim moddalariga, xususan, 89-moddasiga tuzatishlar kiritilishi hokimiyat tarmoqlari o'rtasida mutanosiblik, hamjihatlik, hamkorlikni yanada samarali darajaga ko'tarish orqali demokratik

tamoyillarga mos milliy davlat-chilgimizni mustahkamlashga huquqiy asos bo'lishi bilan ahamiyatlidir. Eng asosiysi, bu normalar uzoq istiqbolga mo'ljallangan bo'lib, demokratik taraqqiyotimizni belgilashga xizmat qiladigan huquqiy asos sifatida namoyon bo'lmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Islom Karimovning 2010-yil 12-noyabrda O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi va Senatning qo'shma majlisidagi «Mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasi»ga bag'ishlangan ma'ruzasida davlat hokimiyati va boshqaruvini demokratlashtirish sohasida amalga oshirilishi kutilayotgan islohotlar bo'yicha takliflar bayon etildi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Bosh vaziri nomzodi Oliy Majlisning Qonunchilik palatasiga saylovlarda eng ko'p deputatlik o'rnini olgan siyosiy partiya yoki teng miqdordagi deputatlik o'rinlarini qo'lga kiritgan bir necha siyosiy partiyalar tomonidan kiritilishi, O'zbekiston Respublikasi Bosh vaziri va Oliy Majlis Qonunchilik palatasi o'rtasida ziddiyatlar doimiy tus olgan holda deputatlar umumiy sonining kamida uchdan bir qismi tomonidan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti nomiga rasman kiritilgan taklif bo'yicha Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisi muhokamasiga Bosh vazirga nisbatan ishonchsizlik votumi bildirish haqidagi masala qo'yilishi, Oliy majlis palatalari qaroriga asosan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti O'zbekiston Respublikasi Bosh vazirini lavozimidan ozod etish bo'yicha qaror qabul qilishi, bunda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining butun tarkibi Bosh vazir bilan birga iste'foga chiqishi borasidagi takliflar ushbu yo'nalishdagi islohotlarni yangi bosqichga ko'tardi. Vazirlar Mahkamasi vakolatiga kiruvchi masalalar yuzasidan Bosh vazirning qaror qabul qilishi, Toshkent shahar va viloyat hokimligiga nomzod Bosh vazir tomonidan taqdim etilishi Vazirlar Mahkamasi va Bosh vazir vakolatlarini va mas'ulligini kuchaytiradi.

Yuqorida zikr etilgan ijtimoiy-siyosiy sohadagi islohotlar, Konstitutsiyamizga kiritilgan o'zgarishlar, mamlakatimizda amalga oshirilayotgan demokratik yangilanishlarni chuqur o'rgangan holda, quyidagi mavzularga singdirish tavsiya etiladi;

8-sinf «Davlat va huquq asoslari»

11-mavzu: «O'zbekiston Respublikasida davlat boshqaruvi tizimi»;

12-mavzu: «O'zbekiston Respublikasining davlat boshlig'i»;

13-mavzu: «O'zbekiston Respublikasining qonun chiqaruvchi hokimiyati»;

14-mavzu: «O'zbekiston Respublikasining ijro etuvchi hokimiyati»;

15-mavzu: «O'zbekiston Respublikasi sud tizimi»;

9-sinf «Konstitutsiyaviy huquq asoslari» fanida

18-mavzu: «O'zbekiston Respublikasi davlat hokimiyatining tashkil etilishi»;

20-mavzu: «O'zbekiston Respublikasi Prezidenti»;

21-mavzu: «O'zbekiston Respublikasining ijro etuvchi hokimiyat organlari»;

22-mavzu: «O'zbekiston Respublikasi sud tizimi»

Ma'lumki, maktablarda ta'lim samaradorligini yanada oshirish maqsadida barcha fanlardan elektron axborot resurslari yaratilib kelinmoqda. Elektron axborot-ta'lim resursidan foydalanish uchun oldin ushbu resurs haqida qisqacha tushunchalarga ega bo'lish maqsadga muvofiqdir. Elektron axborot-ta'lim resursi (EATR) – o'rganish va ta'lim berish uchun qulay tarzda shakllantirilgan, ilmiy jihatdan tizimlashtirilgan, turli yoshdagi va ta'lim olish darajasidagi o'quvchi va o'qituvchilarga mo'ljallangan, ma'lum bir fanni o'rganish uchun mantiqiy ketma-ketlikda shakllantirilgan elektron axborot manbalari majmuasidir.

Elektron axborot-ta'lim resursining tuzilishi:

- ma'ruza matni;
- nazariy material;
- nazorat dasturlari;
- media materiallar;
- audio materiallar;
- mas'ul va masalalar to'plami;
- so'rovnomalar;
- g'o'shimcha materiallar;
- didaktik to'plam;
- foto galereyadan iborat.

«Davlat va huquq asoslari» fanidan yaratilgan EATR:

- nashr etilgan darslikning elektron versiyasi asosida tayyorlangan;

- fan mazmunini ochib berish hamda o'quv-metodik maqsadlarga erishishga imkon bera oladigan darajada hajmga ega;

- o'quv-metodik maqsadlarga erishishga yordam beruvchi ko'rgazmali elementlarga ega;

- materialni monitor ekrandan ko'rish va tarmoq bo'ylab joylashtirish imkoniyati mavjud;

- katta hajmdagi o'quv materialini qayta ishlash, ularni WEB manbalariga va boshqa axborot tashuvchilarga o'tkazish imkoniyati mavjud;

- ko'rgazmalilik darajasining yuqoriligi, interaktiv topshiriqlar, o'z-o'zini baholash va nazorat qilish, mustaqil ishlash imkoniyatiga ega;

- davlat ta'lim standarti talablarini o'zlashtirishni nazorat qilish, mustahkamlash imkoniyati mavjud.

EATRdan foydalanishdan oldin quyidagilar tavsiya etiladi:

- o'quv yili boshida EATRdan foydalanish yuzasidan tayyorlangan yo'riqnoma bilan tanishish, mavzuni tanlash, dars ishlamasini tayyorlash (kompyuter yoki multimediyada proektor bilan jihozlangan sinfga mos);

- maktab direktorining o'quv ishlari bo'yicha o'rinbosari tomonidan dars jadvaliga kiritish;

- o'quvchilarni EATRdan qanday foydalanish lozimligi bilan tanishtirish;

- dars jarayonini tashkil qilish, o'quvchilarni ikkita (va undan ko'proq) guruhga bo'lish, har bir guruh uchun topshiriqlar tayyorlash;

- o'quvchilarning o'z ustida ishlashini ta'minlashga oid ijodiy faoliyat turlarini tashkil qilish.

(Davomi bor.)

27-июн — Matbuot va ommaviy axborot vositalari xodimlari kuni

ИНСОНГА НАФ КЕЛТИРИШ — ОЛИЙ БАХТ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Пойтахтимизда Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерацияси кенгаши томонидан 27 июнь — Матбуот ва оммавий ахборот воситалари ходимлари кунини муносабати билан ташкил этилган тадбирда шулар хусусида сўз борди. Унда мамлакатимизнинг етакчи нашрлари, ахборот агентликлари, телевидение ва радиоканаллари ходимлари, ёш журналистлар иштирок этди.

Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерацияси кенгаши раиси Т.Норбоева, Журналистлар ижодий уюмаси раиси Ш.Гуломов давлатимиз раҳбарининг ташаббуси билан амалга оширилаётган изчил ислохотлар натижасида мамлакатимизда оммавий ахборот воситалари фуқаролик жамиятини шакллантириш ва ҳуқуқий демократик давлат куриш жараёнида фаол иштирок этаётганини таъкидлади.

Фуқаролик жамияти институтларидан бири бўлган Ўзбекистон Касаба уюшмаларининг асосий вазифаси инсонларнинг меҳнат ҳуқуқлари ва ижтимоий-иқтисодий манфаатларини ҳимоялаш, меҳнатини муҳофаза қилиш, саломатликларини мустаҳкамлашдан иборатдир.

Мазкур йўналишда Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерацияси кенгаши томонидан қатор лойиҳалар амалга оширилмоқда. Истиқ-

лол йилларида мамлакатимизда амалга оширилаётган тўб ислохотлар, турли соҳаларда эришилаётган ютуқ ва муваффақиятларни кенг жамоатчиликка етказиш мақсадида корхона, ташкилот ва муассасаларда ишчи-хизматчилар, ёшлар учун маънавият соатлари ташкил этилаётди.

Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерацияси кенгаши томонидан журналистика соҳасида ўтказилаётган "Инсонга наф келтириш — олий бахт" республика анъанавий танлови ҳам мамлакатимизда инсон манфаатлари йўлида олиб борилаётган ислохотлар, амалга оширилаётган улкан ўзгаришлар ва бунёдкорлик ишларини кенг жамоатчиликка етказишга хизмат қилмоқда. Танлов доирасида матбуот, телевидение, радио орқали истиқлол йилларида ижтимоий, маънавий ва маърифий соҳаларда эришилаётган натижалар янада тараф таҳлил этилди. Бу саъй-ҳаракатларнинг барчаси инсон манфаатларига йўналтирилганлиги янада кенгроқ очиб берилди.

Тадбирда "Инсонга наф келтириш — олий бахт" танлови ғолиб ва совриндорларига ҳамда мамлакатимиз оммавий ахборот воситаларида фаолият юритаётган бир гуруҳ ходимларга қимматбаҳо совғалар топширилди.

ЎЗА

Ёшлигимдан бошлангич таълим бўйича дарс беришни, болаларнинг жажжи қўлчаларига қалам тутишу ҳарф танитишни орзу қилардим. Мана, ниятимга етиб, мактабда дарс бераётганимга ҳам роппа-роса бир йил бўлди.

Ўқитувчилик фаолиятини бошлаганимдан кейин газета-журнал мутолаасига эҳтиёжим ҳар қачонгидан ортди. «Гунча», «Гулхан», «Ёшлик», «Бошлангич таълим», «Тарбия», «Таълим менежменти», «Тил ва адабиёт таълими» каби журналларни мунтазам ўқиб келаман. Таълим нашрларида мен каби фаолиятини энди бош-

лий-мулоҳазали мақолалар, дарс ишланмалари дарсларни жонли, ранг-баранг олиб боришимда яқиндан кўмак бераётти.

Рабат — ўқувчига қанот, деймиз. Ҳамма ўқувчи «аъло» баҳо олишни истайди. Лекин ҳаммаси ҳам дарсни бирдек ўзлаштира олмайди. Тўғриси-ни айтсам, энди иш бошлаганимда ўқувчиларни баҳолашда бироз қийналдим. Баъзида болани раббатлантириш учун баҳони ошириб қўйган пайтларим бўлди. Бундан айрим ўқувчилар тўғри ҳулоса чиқарса, баъзиларига салбий таъсир кўрсатди. Шу тўғрида ўйлаб юганимда «Бошла-

МАТБУОТ — ЭНГ ЯҚИН КЎМАКЧИМИЗ

лаган, янгилик қилишга интилаётган ёш педагоглар учун жуда кўп керакли маълумотлар, методик тавсиялар, дарс ишланмалари кенг ёритилади.

Ёш оиламиз. Икки яшар ўғлим бор. Мактабда эса, ўттиз нафар ўқувчим. Газета ва журналлар орқали нафақат педагогик фаолиятим, балки шахсий ҳаётим, оилани қандай мустаҳкамлаш, фарзанд тарбияси учун ҳам муҳим мақолаларни ўқиб бораман. Ижтимоий-сиёсий материаллар, таълимдаги ислохотлар ҳақидаги, ҳуқуқий саводхонлик, санъатни тушунтиришга бағишланган мақолалар ҳам бизни бефарқ қолдирмайди. Назаримда, ўқитувчи фақат таълим билан чекланмай, замонавий билимлардан бохабар, дунёқараши кенг чинакам зиёли бўлиши керак. Бу борада ҳам матбуотдан кўп нарса оламиз.

«Бошлангич таълим» журналида берилаётган методик тавсиялар, таҳли-

лгич таълим» журналининг 5-сониди «Баҳо ўқувчи ўзлаштиришига таъсир қиладими?» (Насиба Эрхонова) мақоласини ўқиб қолдим. Ўзим учун зарур ҳулосаларни чиқардим. Энди янги ўқув йилида, албатта, қўлаб кўраман.

Айтмоқчиманки, бугун таълим журналистикаси ҳам дадил қадам ташламоқда. Биз педагоглар нашрлардан ўз ишимизда унумли фойдаланаётган, ўқиган-ўрганганларимизни ҳаётда қўлаб, яхши натижаларга эришяётган эканмиз, демек, таълим журналистикаси ўз сўзини айта олаяпти. Ҳаёт — шиддатли бир дарё. Бир маромада турмайди. Бугун ахборот асрида яшайпмиз. Ана шундай тезкор ва мураккаб даврда таълим нашрларидан янги-янги лойиҳалар, теша тегмаган мавзуларни кутиб қоламиз.

Ирода ФАЙЗУЛЛАЕВА,
Тўрткўл туманидаги
30-мактабнинг
бошлангич синф ўқитувчиси

Кўлингизда — «Ma'rifat» газетасининг 8492-сони. Бу жуда катта сон бўлиб, ортида йиллар, тақдирлар, турли воқеа-ходисалар яширин. «Тақдирлар» деганда, ўз умрининг маълум даврини ана шу муқаддас даргоҳ билан боғлаган кишилар кўз ўнгимизда гавдаланади.

Тахририятта ишга киргунимча «Туркистон» газетасида стажёр-муҳбир бўлиб ишлаганман. Марҳум журналист, ёш қаламкашларнинг ҳақиқий мураббийси Маҳкам Раҳмонов «Ma'rifat»га

мақолаларимни эътироф этди. «Ижтимоий тарбия» бўлимига адабий ходимлик лавозимига қабул қилиниб, бўлим мудири Абдуғафур Маннопов билан иш бошладим. Бошига дўппи кийиб, иш жараёнида кўзойнак тақиб оладиган бу забардаст кишидаги жиддийлик одамни жиндай чўчитарди. Аммо ана шу хислати замирида раҳматли Абдуғафур аканинг ишга бўлган катта масъулиятини ҳам кузатиш мумкин эди.

Бўлимга муаллифлардан турли хатлар келар экан. Абдуғафур ака қайд қилиш дафтарини менга узата туриб, ундаги устунларни қандай тўлдириш кераклигини ўқиди. Дафтарда муаллифнинг исми-шарифи, манзини, хат келган сана, мақоланинг тахрир қилинганлиги, қайси сонда чиққани ёки кечиккани, қайтарилиши са-

баби кўрсатилад экан. Бу эса йил охирида тахририятнинг муаллифлар билан ишлашни кўрсатувчи ойна вазифасини ўтар эди. Ишланган хатлар ёзув машинкасида кўчирилар, устидан яна бир сидра кўрилиб, бош муҳаррир ўринбосарига топшириларди. Ҳозирги компьютер ўрнида ҳар бир ҳарфи миёга «тақ-тақ» урилгандек бўладиган «Оптима», «Янтар» ёзув машиналари-

қулайликлар қаёқда? Бирок тахририятда ўз касбига садокатли, виждони уйғоқ, ишни ҳар қандай вазиятда биринчи ўринга қўядиган кишилар ишларди...

Мана, орадан кўп йиллар ўтди, тараққиёт янгида-янги имкониятларни юзага келтира бошлади. Қўл меҳнатига эҳтиёж камайиб, технологик илғор ускуналар пайдо бўлди. Устоз журналистлардан ўрган-

ган иш тажрибаларимизни эса ҳамон қўлаб келмоқдамиз. «Эстафета давом этади» деганларидек, тахририятимизда фаолият кўрсатаётган ёш ижодкорлар катта авлод вакилларидан ўрғанишмоқда. Бу даргоҳда катта, ўрта ва ёш авлод вакиллари шаклланган, уларни кўзга кўринмас ришта, мақсад-муддаолар бирлиги боғлаб туради. Муштарийларнинг катта аудиториясига «Ma'rifat»нинг ҳар бир сонини мазмунли ва сифатли қилиб етказишдек эзгу ташвиш билан ишаймиз. Матбуот ходимлари олдида қўйилаётган бугунги талаблар бош муҳаррирдан тор-

дан фойдаланардик. Машинада кўчирилган матнни тузатиш лозим бўлса, қайтадан тердирингиз мажбур эдик. Сўнгра силлиқ ва беҳато тайёрланган мантларни масъул котиб ўринбосари Маҳкам Кўчқоров линотип цехига олиб тушарди. У ерда мураккаб тузилмидаги линотип машиналари шақирлаб ишлар, ён томонига ўрнатилган қўроғишдан ҳарфлар қуйилиб, матн ҳосил қилинади. Бунақа серповқин муҳитда ишлаш асабини эғовлабгина қолмай, қўроғишдан чиқувчи заҳарли модда организмга ҳам зарар эди.

Ҳозиргидек енгиллик ва

Yo'qlov

тиб, эндигина ўз фаолиятини бошлаётган ёш журналистларни-да излашнинг, янгича ёндашувлар топишга, тўпланган ахборотни ҳар жиҳатдан таҳлил қилишга, имкониятлар ахтаришга ундайди.

Ҳа, ҳар бир даврнинг ўзига хос юки бор. Ҳамма гап — ўша юкни ҳис қилиш ва кўтара билишда. Бугун Матбуот ва оммавий ахборот воситалари ходимлари кунини муносабати билан «Ma'rifat»да ишлаб кетган фахрийларимизни, марҳум журналистларни ёлга олдик. Ҳозир бу даргоҳда елиб-югуриб хизмат қиладиган ижодкорлар фаолияти ҳам келажак авлод учун тарихга айланади. Энг муҳими, юқорида таъкидлаганимиздек, журналист ўз даврининг ижтимоий-сиёсий воқелигини, муаммоларини ўрганувчи, талқин қилувчи, ҳулоса ва умумлашмаларини муштарийга тақдим этувчи шахс бўлиб қолаверад.

Хулқар Тўйманова,
«Ma'rifat» газетаси
«Маънавият ва мактабдан
ташқари таълим
янгиликлари»
бўлими муҳаррири

ЙИЛЛАР ВА ТАҚДИРЛАР

Реклама • Эълонлар • Реклама • Эълонлар • Реклама • Эълонлар • Реклама • Эълонлар • Реклама • Эълонлар

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАДАНИЯТ ВА СПОРТ ИШЛАРИ ВАЗИРЛИГИ ЎЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ КОНСЕРВАТОРИЯСИ

2012-2013 ЎҚУВ ЙИЛИГА КЎЙИДАГИ БАКАЛАВРИАТ ТАЪЛИМ ЙЎНАЛИШЛАРИ ВА МАГИСТРАТУРА
МУТАХАССИСЛИКЛАРИ БЎЙИЧА КУНДУЗГИ БЎЛИМГА ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ:

БАКАЛАВРИАТ:

- ☞ БАСТАКОРЛИК САНЪАТИ;
- ☞ САНЪАТШУНОСЛИК (музиқашунослик);
- ☞ ДИРИЖЁРЛИК (академик хор дирижёрлиги);
- ☞ ЧОЛҒУ ИЖРОЧИЛИГИ (фортепиано (орган), торли чолғулар, пуфлама ва зарбли чолғулар, халқ чолғулари, анъанавий чолғу ижрочилиги, эстрада чолғулари);
- ☞ ВОКАЛ САНЪАТИ (академик (вокал) хонандалик, анъанавий хонандалик, эстрада хонандалиги);
- ☞ ТЕХНОГЕН САНЪАТ (музиқий овоз режиссёрлиги);
- ☞ МУСИҚА ТАЪЛИМИ.

МАГИСТРАТУРА:

- ☞ МУСИҚАШУНОСЛИК;
- ☞ АКАДЕМИК ХОР ДИРИЖЁРЛИГИ;
- ☞ ОПЕРА-СИМФОНΙΑ ДИРИЖЁРЛИГИ;
- ☞ ФОРТЕПИАНО (ОРГАН);
- ☞ БАСТАКОРЛИК;
- ☞ АКАДЕМИК (ВОКАЛ) ХОНАНДАЛИК;
- ☞ АНЪАНАВИЙ ХОНАНДАЛИК;
- ☞ ТОРЛИ ЧОЛҒУЛАР;
- ☞ ПУФЛАМА ВА ЗАРБЛИ ЧОЛҒУЛАР;
- ☞ ХАЛҚ ЧОЛҒУЛАРИ;
- ☞ АНЪАНАВИЙ ЧОЛҒУ ИЖРОЧИЛИГИ.

Хужжатлар 20 июндан 15 июлгача қабул қилинади (соат 9⁰⁰ дан 18⁰⁰ гача).

Маслаҳатлар 6 июлдан 15 июлгача.

Ижодий имтиҳонлар 16 июлдан бошланади.

Тест синовлари 1 августда ўтказилади.

Манзил: Тошкент шаҳри, Шайхонтохур тумани,
Олмазор кўчаси, 1-уй. Телефон: 244-61-57.

ҚАБУЛ КОМИССИЯСИ

«УЛКАН ТОШЛАР ҲАЛҚАСИ» СИРИ АНИҚЛАНДИ

Буюк Британиядаги Шеффилд университети олимлари ўн йиллик изланишлардан сўнг мамлакатнинг энг машҳур обидаларидан бири, нима мақсадда қурилгани кўп йиллардан бери жумбоқ бўлиб келаётган Стоунхенж сирини аниқлашга муваффақ бўлишди. Тадқиқотчиларнинг таъкидлашича, ушбу улкан иншоот қадимий Британия ҳудудида яшаган қабилаларнинг бирлигини акс эттирувчи ўзига хос рамзий маънога эга бўлган. Уларнинг фикрича, Стоунхенж яқин атрофдаги қабилаларнинг бирлашиши натижасида бунёд этилган.

Тадқиқот раҳбари Майк Пирсон бу борада қатор далилларни келтириб ўтди, деб ёзди «Дэйли Мэйл». Унга кўра, мазкур иншоотнинг қурилиши кенг қамровли бўлиб, минглаб одамлар иштирок этган. Қолаверса, Шарқий Уэльсдан тошларни олиб келиб, йўниб текислаш ва ўрнатиш ҳам катта меҳнат талаб этган. Қурилиш ишларининг ўзиёқ уйғунлик ва ҳамкорликдаги саъй-ҳаракатлар натижаси ўлароқ бирлиكنи назарда тутган, дейишмоқда олимлар.

Стоунхенж 1986 йили ЮНЕСКОнинг Бутунжаҳон мероси рўйхатида киритилган тош мегалит иншоотдир. У Уилтшир (Англия) графлигининг Солсберри текислигида жойлашган. Дунёдаги энг машҳур археологик ёдгорликлардан бири ҳисобланган Стоунхенж ҳалқа ва тақа шаклидаги улкан мегалит-цемент ёки оҳак аралашмасисиз бирлаштирилган катта тош блокларидан ташкил топган.

Асрлар давомида мазкур ҳудуд

ва ёдгорлик билан боғлиқ турли афсоналар тилдан-тилга кўчган. XVII асрда қадимий ёдгорликлар тадқиқотчиси Ж. Обри Стоунхенж милoddan avvalgi асрларда Британияга кўчиб ўтган кельт қабилалари қоҳинлари томонидан барпо этилган муқаддас жой, деган тахминни илгари сурган. Бугунга келиб, Стоунхенж Британияда кельтлар пайдо бўлишидан тахминан 1000 йил илгари қурилгани исботланган.

Шеффилд университети олимлари эса аввал мавжуд бўлган барча назарий тахминларни инкор этган

ҳолда, Стоунхенж соҳилбўйи лойиҳаси (Stonehenge Riverside Project) устида иш олиб боришди ва тошлардан барпо этилган мазкур сирли «ҳалқа» Шарқий ва Ғарбий Британия ўртасида узоқ муддат кечган қарама-қаршиликлардан сўнг эришилган бирлик рамзи ифодасидир, деган ҳулосага келишди.

Тадқиқот раҳбари Майк Пирсон неолит даврида Британияда яшаган қабилалар айнан шу ёдгорлик қурилган давр — милoddan avvalgi 3000—2500 йиллар оралиғида фаол равишда бирлаша бошлаганини таъкидлади.

— Ўша давр маданияти бутун орол бўйлаб тарқалган, — дейди тадқиқотчи. — Бир турдаги уйлар қурилган, бир хил сопол ва бошқа буюмлардан фойдаланилган.

Ўзининг «Стоунхенж: тош асрининг буюк жумбоғи тадқиқоти» («Stonehenge: Exploring the Greatest Stone Age Mystery») асарига янги қарашни баён этган ушбу олимнинг сўзларига кўра, афсонавий тош иншоотнинг қурилиш жойи ҳам мақсадли равишда танланган. Аслида, ўтмишда бритт қабилалари учун бу ҳудуд алоҳида рамзий маънога эга бўлган. Олимларнинг аниқлашича, тошларни икки қатор қилиб жойлаштиришда қишки ва ёзги қуёш туриши (қуёшнинг экватордан энг узоқ — энг жанубий ёки энг шимолий нуқта орқали ўтиш пайти) ҳисобга олинган бўлиб, ер сатҳи рельефи ва ландшафти 22 июнда қуёшнинг чиқиши ва 22 декабрда ботишини кузатиш имконини беради.

Таъкидлаш зарурки, мазкур қадимий иншоот устидаги мунозаралар анчадан буён тингани йўқ. Илмий мунозаралар давомида қуйидаги иккита асосий назарий тахмин шакллانган: биринчисига кўра, Стоунхенж одамлар даволанадиган жой, иккинчисига кўра эса, майитлар дафн этиладиган ҳудуд бўлган. Лекин ушбу афсонавий ва рамзий иншоот тарихидаги энг йирик археологик изланиш — Стоунхенж соҳилбўйи лойиҳаси якунида илгариги барча тахминлар асоссиз экани аниқланди.

Наргиза РУСТАМБЕКОВА

ГОЛИБЛАР МУНОСИБ РАҒБАТЛАНТИРИЛДИ

Навоий вилоятида «Мустақкам оила йили» муносабати билан «Умид нихоллари-2012» республика спорт мусобақаси голибларини, 2011-2012 ўқув йилида умумтаълим мактабларида энг яхши кўрсаткичларга эришган моҳир педагоглар ҳамда республика ва халқаро миқёсдаги турли кўрик-танловларда қатнашиб, юқори натижаларни кўлга киритган иқтидорли ўқувчиларни рағбатлантириш мақсадида тадбир ташкил этилди.

Навоий шаҳрида бўлиб ўтган «Умид нихоллари-2012» спорт мусобақаларининг республика босқичида голиб бўлган Навоий вилояти жамоаларининг маҳоратли мураббийлари ҳамда ушбу беллашувларни ташкил этишда фаоллик кўрсатган турли соҳа ходимлари «Халқ таълими аълочили» ва «Таълим ҳомийси» кўрак нишонлари ҳамда эсдалик совғалари билан тақдирланди.

«Йилнинг энг яхши фан ўқитувчиси-2012» республика кўрик-танловида фахрли ўринга сазовор бўлган Навоий шаҳридаги 11-давлат ихтисослаштирилган умумтаълим мактаби география фани ўқитувчиси Рустам Абдиев ва бошқа фидойи устоз-мураббийлар ҳам қимматбаҳо совғалар билан мукофотланди.

«Президент асарларини ўғра-нализ», «Билимлар беллашуви»,

«Солиқ билимлари — болаларга», «Ер қуррасида тинчлик», «Ягонасан, муқаддас Ватан!» республика кўрик-танловлари ҳамда турли халқаро танловларда голибликни кўлга киритган ўқувчи-ёшлар вилоят ҳокимлигининг фахрий ёрлик ва қимматбаҳо совғалари билан тақдирланди.

2012 йили Зулфия номидаги давлат мукофоти совриндори бўлган Зарафшон шаҳридаги 13-мактабнинг 9-синф ўқувчиси, «Умид нихоллари-2012» спорт мусобақасида шахмат бўйича олтин медални кўлга киритган Муҳинур Қахрамонова ҳамда жорий йил билимлар беллашуви республика босқичида она тили ва адабиёт фанидан энг юқори кўрсаткичга эришиб, 1-ўринни эгаллаган Навоий шаҳридаги 11-мактабнинг 8-синф ўқувчиси Гуландом Болтаева сингари истеъдодли ўғил-қизлар юртимизда ёшлар учун яратилган кенг имкониятлар ҳамда иқтидорли ўқувчиларга қаратаётган юксак эътибор туфайли етишиб чиқаётгани фахр билан таъкидланди.

Таникли санъаткорлар ва ёш хонандалар ижросидаги мусиқий дастур намойиши барчага манзур бўлди.

Тадбирда вилоят ҳокими Э.Турдимов иштирок этди.

Раъно РАБИМОВА

Бугун тунда футбол ихлосмандлари «Евро-2012»нинг дастлабки финалчиси билан олишади. Сеск Фабрегаснинг фикрича, «Реал»га ўхшаб ўйин кўрсатаётган Португалия терма жамоаси амалдаги жаҳон ва Европа чемпиони — Испания терма жамоасига қарши майдонга чиқади. Табиийки, ўзига хос «Пиреней эл-классикоси» арасида қандай натижа қайд этилиши бўйича баҳс-мунозаралар бошланиб кетган...

Ортада қолган ҳафтада муҳлислар бир-биридан қизикариши ва мурасимсиз курашларга бой бўлган чорак финал матчидаги марокк билан томоша қилишди. Тахрибали мураббий Рой Ходсон Италия терма жамоасига қарши ўтадиган ўйинда иш «пенальтилар серияси»га қадар боришини олдиндан билгани эътиборлидир. Бироқ ўша «инглизча совақонлиқ» бу сафар ҳам кўзга ташланмади. Аксинча, италиялик ярим ҳимоячи Андреа

бормокда. Германия эртага майдонга фақатгина финал йўлланмаси учун эмас, балки реванш илнжиди ҳам тушади.

Гуруҳ босқичида учрашувлар натижасига кескин таъсир этгани боис реферлар танлаш борасида УЕФА эҳтиёткорлик қилмоқда. Испания ва Португалия муҳорабасини туркиялик ҳакам Жунейт Чакир бошқариб бор-

ФИНАЛГА ТЕНГ РЕВАНШ

Пирлонинг санъаткорона «хотиржамлиги» муҳлис-ларни хайратга солди. Худди келишиб олгандек Эшлилар бутун Англия учун «Евро-2012» эшигини ёпди!

Ич-ичидан «сўқилган» французлар «баррикада»си эса испанларнинг ўрта миёна ҳужумлари ҳам дош беролмади. Хаби Алонсоннинг бир ўзи икки марта дарвозани аниқ нишонга олиб, Л.Блан шогирдларини

Кучлар тенг, натижалар-чи?..

ярим финал йўлланмасидан маҳрум қилди.

Германия терма жамоаси менежери Оливер Бирхофф италияликларга қарши ўйин хусусида гапираркан: «Немис футболни кўндан буён қасос фурсатларини кутади», деган. Гап 2006 йилги мундиал ярим финалида италияликлар томонидан «немислар машинаси»нинг тўхтатиб қолгани ҳақида

274 186 нафар томошабин кўришга муваффақ бўлган. Бу Европа чемпионатлари тарихидаги энг юқори кўрсаткич сифатида қайд этилди. Ушбу кўрсаткич мусобақа якунига қадар 1,4 миллион нафарга етиши тахмин қилинмоқда...

Зоҳиджон ХОЛОВ

МУСИҚАНИ ТУШДА ҲАМ ЎРГАНИШ МУМКИН(МИ?)

Океанортидаги Норд-истерн университети олимларининг аниқлашича, муслиқ асарларни тушда эшитиш уларни тез ўзлаштиришга ёрдам берад экан. «Сайнс Ньюс» манбасида маззавга оид янгиллик эълон қилинди.

Америкалик олимлар ўтказган тажрибада иштирок этган бир неча кўнгилчилар иккита нисбатан осонроқ муслиқ асарни ўрганишга ҳаракат қилишди. Иштирокчиларнинг барчаси муслиқ асбоби ўнг қўлда чалгани боис вазифини бироз мураккаблаштириш мақсадида чап қўлда ижро этиш талаб этилди. Бир қанча машқлардан сўнг эса улар 1,5 соат давомида танасига электр энцефалограмма электродлари уланган ҳолда ухлатилди. Электродлар уларнинг сокин уйкуга кетганини қайд этгач, тадқиқотчилар муслиқ асардан бирини эшиттиришган.

Бундай уйку фазаси беҳизга танланмаган — уйғоқ ҳолда олинган ҳиссий таъсирларни қайта ишлаш, хотирадаги маълумотларни бирлаштириш учун бу жуда қулай пайт экан.

Тажриба якунида кузатилишича, уйқунинг ҳам ўрганишга ижобий таъсири бор экан. Тажриба иштирокчилари тушда эшитилган муслиқ асарларни ишонч билан қайтадан муваффақ бўлган. Олимларнинг фикрича, мазкур ҳолат хотирадаги маълумотларни қайта ишлаш жараёнида миёда фаолликнинг ошиши билан боғлиқ экан. Яъни уйқуда миёда катта миқдордаги ахборот ва таъсирларни қайта ишлаш билан банд бўлади, шу боис бу пайтда келадиган ҳар қандай сигналга биринчи ўринда «эътибор қаратади».

КАДИМИЙ АНТАРКТИДАДА ЎСИМЛИКЛАР БЎЛГАН(МИ?)

Халқаро палеонтологлар гуруҳи аниқлашича, тахминан 16 миллион йил илгари Антарктида иқлими нисбатан мўътадилроқ бўлган экан. «Табиат геологик илми» («Nature Geoscience») журналида чоп этилган мақолада баён этилишича, қадимда қитъанинг жанубий соҳилида турфа хил ўсимликлар бўлган.

Аслида, олимлар миоцен даврида (тахминан 23,03—5,33 миллион йил илгари) Антарктида иқлими ҳозиргига нис-

батан анча мўътадил бўлгани ҳақидаги далилларга эга эди. Лекин иқлимнинг қанчалик даражада мўътадил экани номаълумлигича қолаётганди. 2009 йили тадқиқотчилар миоцен даврига тегишли ўсимлик ҳужайраларини аниқлашган. Топилма совуқ қитъа қачонлардир ўсимликларнинг барқ уриб ўсишига қулай макон бўлганини кўрсатди. Энди эса олимлар бундан амалда исботлашга эришдилар.

Аваллига мутахассислар ҳужайралар, шунингдек, қадимги ўсимликлар баргини ўраб турган ўсимлик мўмийсининг радиоизотоп таҳлилини ўтказишди. Компьютер моделлаштириш ёрдамида 15,7 миллион йил илгари (бу миоцен даврининг энг иссиқ пайти бўлган) Антарктида соҳили иқлими тўғрисидаги тўлиқ тасаввурга эга бўлилар. Уша пайтларда ҳудудда ҳарорат ҳозиргига нисбатан 11 даража баланд бўлиб, ёз пайтида 4 даражагача етган. Қолаверса, соҳилда ёмғирлар ҳам кўп ёққан. Буларнинг барчаси Антарктидада ўтмишда ўсимликлар яшаши учун қулай иқлим шароити бўлганидан дарак беради. Олимларнинг фикрича, қўлга киритилган янги маълумотлар ўтмишда сайёрамизда қандай жараёнлар кечгани ҳамда иқлим билан боғлиқ башоратларнинг нечоғлиқ ҳақиқатга яқинлигини аниқлашга кўмаклашади.

«АҚЛЛИ ОЙНАЛАР»

Хитой Нанотехнологиялар миллий маркази профессори Чжи Сян Вэй раҳбарлигидаги мутахассислар ўзида қуёш батареяси, электрхром ойна ва суперконденсаторни муҳассам этган ойналарни ишлаб чиқишга муваффақ бўлди. Аҳамиятисини, ушбу ойнани ўз хусусиятини йўқотмаган ҳолда тахлаб, қайта ёйиш ҳам мумкин, дейилади «Кимё дунёси» («Chemistry World») манбасида.

Ойналарнинг электрхром хусусияти ташқи таъсирга боғлиқ бўлмаган ҳолда шифофликни ўзгартириш имконини беради. Натижада, қуёш нури катта миқдорда шишага тушганда бу «ақлли ойналар» нисбатан тиниқлашиб бир томондан хонани меъёргада ёруғлик билан таъминлайди, иккинчи томондан эса, иссиқ ёки совуқ пайтда бионинг ҳароратини бир маромда сақлайди. Қолаверса, шаффоф ҳолатда электрхром ойна ультратинафш нурларини ўтказмайди. Нархнинг қимматлиги ва шаффофликни ўзгартириш учун электр токи талаб этилиши каби муаммоларни ўрганиб чиққан хитойлик мутахассислар электр таъминоти масаласини ҳал этиш мақсадида қувватни тўплаш хусусиятига эга, нисбатан арзон ток ўтказувчи полимер — полианилиндан фойдаланишди. Эътиборлики, модда электрхром материал бўлиш (ёруғлик ўтказиш хусусиятини ўзгартириш) билан бирга, электр токини ортқича исроф қилмаслик учун керак бўлмаган пайтда осонлик билан ўралиб, йиғиштирилиш ёки қайтадан ёйилиш хусусиятига эга.

Наргиза РУСТАМБЕКОВА тайёрлади.

Мексика кўрфазидида соатига 75 километр тезликда ҳаракатланаётган «Дебби» тропик пўртанаси сабабли АҚШнинг Флорида штатида февралда ҳолат эълон қилинган, 35 мингга яқин хонадон электр таъминотисиз қолган, соҳилбўйи ҳудудларида эса сув тошқинлари кузатишмоқда.

Канаданинг Онтарио провинциясидаги Эллот-Лейк шаҳарчасида савдо марказининг томи кулаб тушиши оқибатида 22 нафар одам жароҳатланган, бионинг қолган қисми ҳам вайрон бўлиши мумкинлиги боис қутқарувчилар жабранганларни топишга қаратилган ишларни бошлай олмапти.

«Франс-Пресс» ахборот агентлигининг хабар беришича, Кипр ўз иқтисодиётини сақлаб қолиш мақсадида Европа Иттифоқиға молиявий кўмак сўраб мурожаат этган евро муомалада бўлган ҳудуддаги бешинчи давлатга айланиб, мамлакатдаги энг йирик банклardan бири — Cyprus Popular Bankнинг рекапитализацияси учун йилга пайтда 1,8 миллиард еврога яқин маблағ талаб этилмоқда.

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети маъмурияти ва касаба уюшма қўмитаси геология факультети «Гидрогеология ва ГИС технологияси» кафедраси доценти

Носир ТОХИРОВнинг вафоти муносабати билан оила аъзолари ва яқинларига таъзия изҳор этади.

Янги рукн:

Гурунг

Ўзбек давра олиб суҳбатлашишни, гурунглашишни — гапхонани яхши кўради. Чунки одам гурунгда, ўзаро баҳс-мунозара, фикр алмашишда бир-бирини яқиндан билади, танийди; кўпчилик суҳбатлашганда дўстлашиб қолади. Сўзни қисқа қилсак, гурунг халқимизнинг асрлар мобайнида синовдан ўтган турмуш тарзининг ажралмас қисмига айланиб кетган. Шу сабабдан ҳам «Маърифат»нинг янги рукнини «Гурунг» деб номладик. Чунки бу рукн остида ёритиладиган фикрлар ўзаро суҳбатлар, баҳс-мунозараларда билдириладиган фикрларга ҳамоҳангдир. Биз бу саҳифада Сиз — азиз газетхоннинг эътиборига ҳавола этадиган кичик ҳикоя ва ҳикоятлар, ривоятлар, ҳикматлар, фикралар, латифалар ва бошқа турфа битиклар баҳонасида кўнгилдан гурунглашмоқчимиз.

Абдурахмон ЖОМИЙ

БАҲОРИСТОН
Ҳикматлар

Бир ҳақим дебди:

— Ҳикматдан қирқ дафтар ёздим, лекин ҳеч қандай фойда кўрмадим. Шундан кейин ундан қирқ сўзни танлаб олдим. Бунинг ҳам нафи тегмади. Охири тўрт сўзни танлаб олдим — фойдаси тегди.

Буларнинг биринчиси — аёлларга ҳам эркаклар каби ишонч боғламоқ... Иккинчиси — бойликка ҳирс қўйма, чунки кунмас-кунни замон ҳодисалари уни поймол қилади. Учинчиси — сиринени дўстинга ҳам айтма, чунки дўстлик душманликка айлангани ҳаётда кўп учрайди. Тўртинчиси шулки, фақат нафи тегадиган исми танила; фойдасиз ҳислатдан қочиш ва фақат зарур нарсаларга қўлоқ солиш зарур.

Бир донишманддан «Киши қачон овқатга шошилади?» — деб сўрадилар.

— Бадавлат қаттиқ оч қолганда, камбағал эса овқатга етишганда, — деб жавоб берди донишманд.

Ҳақимлар айтибдиларки, ақлдан жаҳон обод, ситамдан — вайрон...

Подшоҳларнинг яқин кишилари чуқур мулоҳазали ҳакамлар бўлиши керак, энгилтабиат надимлар эмас. Ҳақимларга таянсалар камолот чўққисига кўтариладилар, энгилтабиат надимларга таянсалар — тубанлик жарига қўлайдилар.

ҲАЁТ ЛАЗЗАТИ

Фикра

Бир чашмадан қайнаб чиққан ҳаёт сувини биров олтин қадаҳда, биров сопол идишда симиради. Ҳеч қандай идиши бўлмаган киши эса, сувни ҳовучлаб ичади.

Сувда фарқ йўқ, тафовут идишларда, холос.

Шоҳ задовдан ўзининг идиши билангина фарқ қилади. Саҳроларда йўл юриб толиққан, ҳолдан тойган, ташна кишигина сувнинг қадрига етади — унга сув жуда лаззатли ва тоғли кўринади.

Кун қизигида кетмон чопиб, меҳнат қилиб тер тўккан деҳқонга сув — бебаҳо неъматдир.

Пода ҳайдаб қирдан тушаётган чўпоннинг чанқови унча-мунча сув билан қонмайди. У булоқ лабига ке-

либ сувни тўғридан-тўғри ётиб ичверади. Ана шу сувнинг таъми ва лаззатидан чўпон чексиз баҳраманд!

Дарахт тағидаги қреслода ястаниб олиб, қаршида турган графидан юпқа стаканга сув қуйиб ичган киши сувнинг мазаси ва роҳатини қаердан билсин?

Ҳа! У йўловчи билан чўпонга сув ҳаёт бахш этишини билмайди. Чунки у ташналик нималигидан бутунлай беҳабар. У кун қизигида далада меҳнат қилмаган, шунинг учун ҳам чарчаш, чанқаш нималигини билмайди.

Очлик ва ташналикни кўрмаган киши овқат билан сувнинг асл таъмини билмайди, у ҳаёт лаззатидан маҳрум.

Жуҳо — араб халқи яратган, асрлардан-асрларга ўтиб, ўз қимматини йўқотмай келаётган латифаларнинг бош қаҳрамони. У бизнинг Насриддин Афанди каби жамиятдаги мунофиқ, тоғламачи ва дангаса кишиларни аччиқ кулги билан фош этади.

Кўйида шундай латифалардан бир жуфтини эътиборингизга ҳавола этаётимиз.

АРҚОНГА ЁЙИЛГАН УН

Бир қўшниса кир ёйиш учун Жуҳодан арқон сўраб чиқибди. У арқонни бергиси келмай:

— Хотиним арқонга ун ёйиб қўйган эди, — деб жавоб қилибди.

— Арқонга ҳам ун ёйдиларми? — сўрабди қўшниса.

— Бергим келмагач, сув ёйиб қўйган, ҳаво ёйиб қўйган эди ҳам деярвераманда! — дебди миси чиқиб қолган Жуҳо.

ҲЕЧ НИМА

Бир одам елкасида ўтин кўтариб кетаётган экан, бирдан оёғи тойиб, ўтинлари сочилиб кетибди. Ўтиб кетаётган бир ҳаммолга илтимос қилиб:

— Иложи бўлса, ўтинни тўплашиб берсангиз ва орқалатиб юборсангиз, — дебди.

Ҳаммол:

— Бунинг учун менга нима берсан? — деган экан,

— Ҳеч нима, — деб жавоб берибди у. Ҳаммол унинг ўтинини йиғишга ёрдамлашибди ва кўтартириб қўйибди. Кейин ундан:

— Ҳеч нарсани бер, — деб талаб қилиб, бўйнидан бўға бошлабди. Иккаласи ўлгудек муштлашиб туришган экан, миришаб келиб қолибди ва уларни ушлаб қози — Жуҳонинг олдига олиб борибди.

Уларнинг ҳар иккаласи воқеани Жуҳога ҳикоя қилиб беришибди.

Жуҳо тағидаги гиламнинг бир чеккасини кўтариб:

— Эй ҳаммол, кел, гилам тағидан нима топсанг, шуни ола қол, — дебди.

Ҳаммол гилам тағига қўл тикиб ҳеч нарсга тополмабди-да, жаҳли чиқиб Жуҳога:

— Гилам тағида ҳеч нарсга йўқ-ку? — дебди. Жуҳо унга:

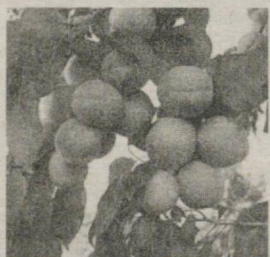
— Сен «ҳеч нарсга» талаб қилган эдинг, ола қол ўшани, — дебди.

ШИФОБАХШ ЎСИМЛИКЛАР

ЎРИК

Ўрик меъда учун шафтолидан кўра мувофиқроқдир... Туршак суви ташналикни қондиради. Совуқ мизожли кишилар ўрикни тоза асал билан ейишлари керак.

Ивигилган туршак иситиларга фойда қилади.

ШАФТОЛИ

Пишган шафтоли меъда учун яхши бўлиб, унда овқатга иштаҳа тугдириш ху-

сусияти бор. Аммо (шафтолини) овқат устига ейиш керак эмас, чунки уни бузади ва ўзи ҳам бузилади; шунинг учун уни овқатдан илгари ейиш лозим. Қуригилган шафтоли секин ҳазм бўлади...

Шафтоли баргидан олинган сув қўлоққа томирилса, қўртларни ўлдирди; унинг ёғи бош оғришида, иссиқдан ва совуқдан пайдо бўлган қўлоқ оғриқларига фойда қилади.

ШОТУТ

Оғиз ва томоқ шишларини қайтаради, унинг бар-

ги эса томоқнинг икки томонидан чиққан шишларга ва томоқ оғриқларига қарши ишлатилса, фойдалидир.

Баргининг суви билан оғиз чайқалса, тиш оғриғига фойда қилади.

Тутнинг ҳамма хилини ҳам овқатдан илгари ейиш керак, шунда улардан меъдага зарар етмайди.

Шотутнинг ҳамма хиллари ҳам сиғилкни ҳайдовчилдир... Агар тут, ток ва қора анжирнинг барглари ёмғир сувида қайнатиб ишлатилса, сочни қорайтиради.

ОЛМА

Хушбўй, ширин ва нordon олмалар юракни кучли қилади.

Олма заиф меъдани қувватлантиради. Ҳамир ичига солиб пиширилгани иштаҳани очади. Унинг талқони эса, меъдага қувват бериб, қусишни тўхтатади.

Ҳамирнинг ичида пиширилган олма гижжаларни

ИБН СИНО

тушириш ва ичбуруғни далаволашда фойда беради.

ОЛХҲҮРИ

Озиқлиги оздир. Таомдан олдин ейилсин!

Елими яраларни битиради, сирка билан қўшилгани темирлаткини йўқотади; хусусан, у билан асал ёки шакар аралашган бўлса, айниқса, болаларда яхши натижа беради.

Елими кўзга тортилса, кўзини қувватли қилади.

Кўкракдаги оғриқларга даводир.

Унинг аччиқ хили сафронни ҳайдашда ёрдам беради.

Саҳифани М.САЪДИЙ тайёрлади.

**МИРЗО УЛУҒБЕК НОМИДАГИ ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ УНИВЕРСИТЕТИ
2012-2013 ЎҚУВ ЙИЛИДА ҚЎЙИДАГИ БАКАЛАВРИАТ ЙЎНАЛИШЛАРИ ВА
МАГИСТРАТУРА МУТАХАССИСЛИКЛАРИ БЎЙИЧА
ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ:**

Таълим йўналишларининг шифри	Таълим йўналишлари номи
БАКАЛАВРИАТ:	
5111600	Миллий ғоя, маънавият асослари ва ҳуқуқ таълими
5120100	Филология ва тилларни ўқитиш:
5120101	Филология ва тилларни ўқитиш: ўзбек тили
5120112	Филология ва тилларни ўқитиш: инглиз тили
5120113	Филология ва тилларни ўқитиш: немис тили
5120114	Филология ва тилларни ўқитиш: француз тили
5120102	Филология ва тилларни ўқитиш: рус тили
5330200	Информатика ва ахборот технологиялари (тармоқлар бўйича)
5330300	Ахборот хавфсизлиги
5330100	Ахборот тизимларининг математик ва дастурий таъминоти
5111306	Она тили ва адабиёт (рус тили ва адабиёти ўзга тилли гуруҳларда)
5120300	Тарих (мамлакатлар ва минтақалар бўйича)
5120500	Фалсафа
5120400	Археология
5210200	Психология (фаолият турлари бўйича)
5210100	Социология
5220100	Журналистика (фаолият турлари бўйича)
5220300	Архившунослик
5230100	Иқтисодиёт (тармоқлар ва соҳалар бўйича)
5240100	Юриспруденция (фаолият турлари бўйича)
5140100	Биология (фаолият турлари бўйича)
5140200	Физика
5140300	Механика
5140400	Астрономия
5140500	Кимё
5140600	География
5140700	Гидрометеорология
5140800	Геология
5140900	Геофизика
5141100	Гидрология (тармоқлар бўйича)
5141000	Тупроқшунослик
5130100	Математика
5130200	Амалий математика ва информатика
5311500	Геодезия, картография ва кадастр (тармоқлар бўйича)
5520100	Ижтимоий иш (фаолиятнинг турли соҳалари бўйича)
МАГИСТРАТУРА:	
5A111601	Маънавият асослари
5A120101	Адабиётшунослик (тиллар ва тадқиқот йўналишлари бўйича): рус адабиёти ўзбек адабиёти
5A120102	Лингвистика (тиллар бўйича): ўзбек тили инглиз тили
5A330301	Криптография ва криптоанализ
5A330302	Ахборот хавфсизлиги
5A210102	Ижтимоий тизим ва жараёнларнинг ахборот ва психологик хавфсизлиги
5A120301	Ўзбекистон тарихи
5A120302	Тарих (йўналишлар ва мамлакатлар бўйича)
5A120303	Давлат бошқаруви ва маҳаллий ўз-ўзини бошқарув (фаолият тури бўйича)
5A120304	Тарихшунослик ва тарихий тадқиқотлар методлари (мамлакатлар бўйича)

5A120201	Таржима назарияси ва амалиёти (тиллар бўйича)
5A120401	Археология
5A120501	Фалсафа тарихи (йўналишлар бўйича)
5A120503	Этика ва эстетика
5A120502	Фалсафа (қўллаш соҳаси)
5A120402	Этнология, ижтимоий (маданий) антропология
5A210201	Психология (фаолият турлари бўйича)
5A220101	Журналистика (фаолият турлари бўйича)
5A220101	Олий журналистика курслари
5A220103	Телевидение ва радио эшиттириш
5A220104	Ноширлик иши ва муҳаррирлик
5A220202	Ахборот хизматлари технологиялари (фаолият тури)
5A230102	Иқтисодиёт (тармоқлар ва соҳалар бўйича)
5A230103	Макроиқтисодиёт
5A230110	Меҳнат иқтисодиёти
5A240101	Давлат ҳуқуқи ва бошқаруви (соҳалар бўйича)
5A240103	Фуқаролик ҳуқуқи; оила ҳуқуқи; фуқаролик процесси; халқаро хусусий ҳуқуқ
5A240102	Хўжалик ҳуқуқи (соҳалар бўйича)
5A140101	Биология (фан йўналиши)
5A140102	Тиббий микробиология ва вирусология (фан йўналиши)
5A140107	Генетика
5A140105	Биофизика
5A140106	Биокимё
5A140104	Биотехнология
5A140103	Ихтиология ва гидробиология
5A140202	Физика (йўналишлар бўйича)
5A140205	Атом ядроси ва элементар заррачалар физикаси
5A140204	Конденсацияланган муҳитлар физикаси ва материалшунослик (турлари бўйича)
5A140203	Гелиофизика ва қуёш энергиясидан фойдаланиш
5A140302	Деформацияланувчи қаттиқ жисм механикаси
5A140401	Астрономия (тадқиқот йўналиши бўйича)
5A140501	Кимё (фан йўналиши бўйича)
5A140503	Нефть ва табиий газ кимёси
5A140701	Метеорология ва иқлимшунослик (фаолият тури бўйича)
5A140702	Гидрометеорология (фаолият тури бўйича)
5A140804	Минерология, кристаллография, петрография
5A140806	Геологик съёмка ва фойдали қазилмалар конларини қидириш
5A140901	Геофизика
5A311703	Фойдали қазилма конларини қидириш ва хариталаш методлари (методлар бўйича)
5A141102	Гидрогеология (ўрганиш объекти бўйича)
5A130101	Математика (йўналишлар бўйича)
5A130102	Эҳтимоллар назарияси ва математик статистика
5A130202	Амалий математика ва ахборот технологиялари
5A130103	Математик физика
5A330201	Компьютер тизимлари ва уларнинг дастурий таъминоти (тармоқлар бўйича)
5A311502	Геодезия ва картография (функциялари бўйича)
5A141001	Тупроқшунослик (тадқиқот тури бўйича)
5A141002	Экспериментал агрокимё
5A630102	Экология (тармоқлар бўйича)

**Университет манзили: Тошкент шаҳри,
Олмазор тумани Талабалар шаҳарчаси.
Тел.: (8-371) 246-59-12, 246-02-24.
E-mail: rector@nuu.uz**

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ ҲУЗУРИДАГИ ТОШКЕНТ ИСЛОМ УНИВЕРСИТЕТИ 2012-2013 ЎҚУВ ЙИЛИ УЧУН ҚЎЙИДАГИ ТАЪЛИМ ЙЎНАЛИШЛАРИ ВА МУТАХАССИСЛИКЛАР БЎЙИЧА ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ:

БАКАЛАВРИАТ:

Ислом тарихи ва фалсафаси факультети:

- диншунослик (таълим тили: ўзбек, рус);
- тарих (ислом тарихи ва манбашунослиги) (таълим тили: ўзбек, рус);
- психология (дин социопсихологияси) (таълим тили: ўзбек).

Фикҳ, иқтисод ва табиий фанлар факультети:

- жаҳон иқтисодиёти ва халқаро иқтисодий муносабатлар (таълим тили: ўзбек);
- информатика ва ахборот технологиялари (таълим тили: ўзбек).

МАГИСТРАТУРА:

- диншунослик;
- исломшунослик;
- хорижий мамлакатлар иқтисодиёти ва мамлакатшунослик.

Қабул комиссияси абитуриентлардан ҳужжатларни:
20 июндан 20 июлгача бакалавриат таълим йўналишларига;
1 июлдан 30 июлгача магистратура мутахассисликларига қабул қилади.
Манзил: Тошкент шаҳар, Шайхонтохур тумани, Абдулла Қодирий кўчаси, 11.
Маълумот учун телефон: 244-24-96.

Қабул комиссиясига тақдим этиладиган ҳужжатлар:

- университет ректори номига ариза;
- ўрта маълумотни тасдиқловчи шаходатнома ёки дипломнинг асли;
- 3,5x4,5 см ҳажмдаги 6 дона расм;

- тиббий маълумотнома 086/У шакл;
- паспорт нусхаси;
- ҳарбий рўйхатга турганлик ҳақидаги ҳужжатнинг нусхаси;

Изоҳ: ҳужжат топшириш жараёнида паспортнинг асли ҳам кўрсатилади.

Кириш тест имтиҳонлари 1 августда.

Касбий (ижодий) имтиҳон 24 июлда.

Диншунослик таълим йўналиши абитуриентлари учун **Маънавият ва маърифат** асослари ҳамда чет тиллари бўйича **касбий (ижодий) имтиҳон 24 июль куни** бўлиб ўтади.

Жаҳон иқтисодиёти ва халқаро иқтисодий муносабатлар; тарих (ислом тарихи ва манбашунослиги); психология (дин социопсихологияси) таълим йўналишларига ҳужжат топширган абитуриентлар учун **хорижий тил шарқ тили** бўлган ҳолатда чет тили бўйича **имтиҳонлар 24 июлда** бўлиб ўтади.

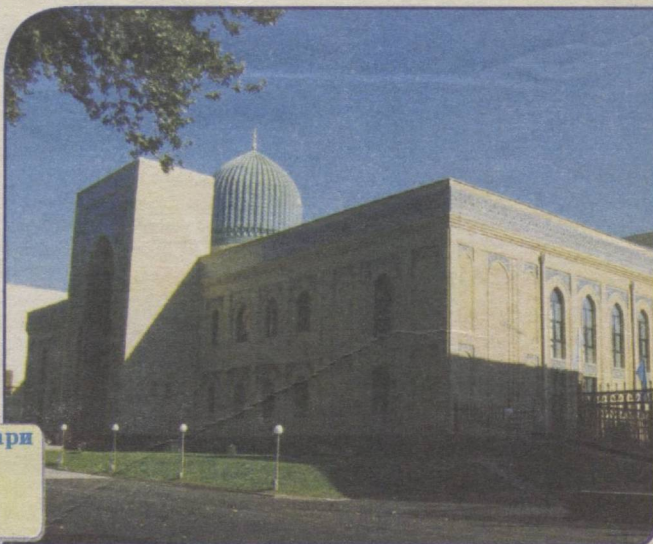
Абитуриентлар **тест ва ижодий имтиҳонлар** натижалари бўйича жами тўпланган баллар асосида талабалikka қабул қилинади.

Магистратура мутахассисликлари учун кириш имтиҳонлари

4 августда Демократик жамият қуриш

назарияси ва амалиёти фанидан,

8 августда мутахассислик фани бўйича ўтказилади.

Ma'rifat

ТА'СИС ЕТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Xalq ta'limi
vazirligi, Ўзбекистон Oliy
va o'rta maxsus ta'lim
vazirligi, Ўзбекистон
Ta'lim, fan va
madaniyat xodimlari
kasaba uyushmasi
Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Tahrir hay'ati: Madamin
ARIPJANOV, Jumanazar BEK-
NAZAROV, Baxtiyor DONIYOROV,
Farrux JABBOV (bosh muharrir-
ning birinchi o'rinbosari), Baxtiyor
YOQUBOV (mas'ul kotib), Mahmuda
MURZAYEVA, Husan NISHONOV
(bosh muharrir o'rinbosari), Nurlan
USMONOV (bosh muharrir
o'rinbosari, "Учитель Узбекиста-
на"), Aleksey CHUKARIN (mas'ul
kotib, "Учитель Узбекистана"),
Sa'dulla HAKIMOV.

Gazeta
Ўзбекистон Matbuot va axborot
agentligida № 0067 raqam bilan
ro'yxatga olingan.

ISSN 2010-6416

INDEKS: 149, 150. Г-618.
Tiraji 49463.
Hajmi 4 bosma taboq.
Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichlmi A-3.

"Ma'rifat" dan materiallarni ko'chirib boshish
tahririyat raxsati bilan amalga oshirilishi shart.
Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqiriz
qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib — 233-99-15, umumiy
o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-
53-16, fan, oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi
yangiliklari bo'limi — 236-54-03, adabiyot, madaniyat,
kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 236-
54-69, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari
bo'limi — 236-54-23, siyosat, xalqaro hayot va sport
yangiliklari bo'limi — 236-55-58, reklama va marketing
bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda
erkin narxda

Dizaynerlar:
Malohat TOSHOVA,
Liliya BINASHEVA.

Navbatchi muharrir:
Sharifa MADRAHIMOVA.
Navbatchi: Sherali NAMOZOV.

"Sharq" nashriyot-matbaa
aksionerlik kompaniyasi
bosmaxonasi.

Korxona manzili: "Buyuk Turon"
ko'chasi, 41-uy

Y'a aqum — 20.45
Topshirildi — 21.10

ДАВЛАТИМИЗНИНГ МУҚАДДАС РАМЗИ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Герб қадим-қадимдан муайян мамлакат ёхуд ҳудудда яшайдиган турли миллат ва элатларнинг ўтмиши, орзу-интилишлари, тафаккур тарзи, сиёсий ва ижтимоий ҳаётда амал қилиб яшайдиган ғоялари, ўзига хос табиий ва ҳўжалик хусусиятларини ифода этиб келган. Давлат ишларини юритиш ҳамда халқаро муносабатларни амалга оширишда қўлланиладиган муҳрларга, пулларга герб тасвири ташвирланган.

Давлатимиз гербида халқимизнинг тарихи, бугуни ва келажаги ўз аксини топган. Унда тасвирланган гуллаган водий узра нур сочаётган офтоб серкуёш юртимизга, ундаги обод манзилларга ишора. Баянд тоғлар оралаб оқаётган дарёлар – ҳаёт боқийлиги тимсоли бўлса, гербининг сўл томонидagi бугдой бошқоклари халқимизнинг ризқ-рўзи бутунлигидан, ўнг томонидagi қийғос очилган ғўза ифодаланган чамбар халқимизнинг оппоқ орзулари, эзгу ниятларидан далолатдир. Гербининг юқори қисмида элу юртимиз жипслигининг рамзи сифатида саккиз қиррали юлдуз тасвирланган.

Гербиимиз марказида бахт ва олижаноблик тимсоли бўлган афсонавий Хумо қуши қанотларини ёзиб, парвозга шайланиб турибди. Бу халқимизга хос эзгу орзу-умидлар ифодасидир. Зеро, элимиз Хумони азал-азалдан бахт қуши сифатида тасаввур этиб келган.

Гербиимиздаги ушбу рамз ва тимсоллар халқимизнинг тинчлик, эзгулик, бахт-саодат, тўкинлик, фаровонлик каби орзу-умидларини ўзида намоеън этади. Гербининг пастки қисмидаги Давлатимиз байрогини ифодаловчи чамбар бандига зарҳал ҳарфлар билан "Ўзбекистон" сўзи битилган.

"Ўзбекистон Республикаси Давлат герби тўғрисида"ги қонунда белгиланганидек, Давлат герби Ўзбекистон Республикаси Президенти девони, Олий Мажлис палаталари, Вазирлар Маҳкамаси, вазирликлар, ҳокимликлар, қўмиталар, ташкилотлар, давлат ҳокимияти ва бошқарув идоралари бинолари, чет эллардаги мамлакатимиз дипломатик ваколатхоналари ва консуллик муассасалари-

нинг пештоқида ўрнатилган. Республикамиз давлат чегараларида барпо этилган улкан дарвозалардаги Давлат герби барчамизга гурур-ифтихор бағишлайди. Ватан оstonасидаги давлатимиз рамзини кўриб, беихтиёр қалбимиз энтиқади, муқаддас заминимизга бўлган меҳр-муҳаббатимиз янада ошади.

Давлат герби тасвири ҳар биримизнинг мана шу саховатли замин фарзанди, ушбу озода юрт фуқароси эканлигини тасдиқловчи фуқаролик паспортларида ҳам акс эттирилган.

"Ўзбекистон Республикасининг Давлат герби тўғрисида"ги қонунда мамлакатимиз фуқаролари, шунингдек, Ўзбекистонда истиқомат қиладиган барча шахслар давлатимиз гербини ҳурмат қилишлари шарт экани белгилаб қўйилган.

Давлат рамзлари муқаддасдир. 2010 йил 24 декабрда қабул қилинган "Ўзбекистон Республикасининг давлат рамзлари ҳақидаги айрим қонун ҳужжатлари ва Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ҳақидаги"ги қонунга мувофиқ, давлатимиз рамзларидан фойдаланиш қоидалари янада такомиллаштирилди.

Унга кўра, Ўзбекистон Республикаси Давлат гербининг элементларини нодавлат ташкилотлари ҳужжатларининг реквизитлари ёки реклама материалларига киритилишига йўл қўйилмайди. Ўзбекистон Республикаси Давлат гербининг тасвири туширилган белгилардан ишлаб чиқарилаётган ёки реализация қилинаётган товарларни (ишларни, хизматларни) ўтказиш учун тижорат мақсадларида фойдаланиш мумкин эмас. Нодавлат нотижорат ташкилотларининг рамзлари Ўзбекистон Республикасининг Давлат гербига ўхшаш бўлиши мумкин эмас.

Ҳа, мустақил Ватанимизнинг Давлат герби улкан ғоявий-тарбиъавий аҳамиятга мол тimsol сифатида барчамиз учун қадрли ва муқаддасдир. Уни ҳар сафар кўрганимизда шундай бетакрор, ҳеч кимдан кам бўлмаган қудратли мамлакатда яшаётганимиздан фахр-ифтихор туйғуларини ҳис этамиз.

Зиёдулла ЖОНИБЕКОВ,
ЎЗА шарҳловчиси

ИҚТИСОДИЙ МУСТАҚИЛЛИГИМИЗ ТИМСОЛИ

(Давоми.
Боши 1-бетда.)

Зеро, миллий валютимизнинг мустақамлиги мамлакатимиз иқтисодиётининг барқарор ривожланиб бораётганлиги ва молия-банк тизимининг ҳолатига чамбарчас боғлиқдир. Ислохотларни босқичма-босқич амалга ошириш жараёнида мамлакатимиз банк-молия тизимида етарли ресурс базаси ва ишончли захира яратилди. Энг муҳими, иқтисодиётимизни спекулятив капитал, жаҳон молия ва фонд бозорларидаги бошқариб бўлмайдиган жараёнлар таъсиридан ҳимоялаш бўйича зарур чоралар қўрилди.

Ўзбекистоннинг мустақил тараққиёт йўли нақадар тўғри ва мустақам эканлиги жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози шароитида яна бир бор ўзини тўлатўқис оқлади.

Қўллаб тараққиёт этган мамлакатларда иқтисодий танглик, хусусан, давлат қарзлари ва давлат бюджети тақчиллиги, ишсизлик ва банк-молия тизимидаги беқарорлик тобора кучайиб, иқтисодий ўсиш суръатлари пасайган, рецессияга юз тутган бир шароитда, Ўзбекистонда ялпи ички маҳсулот ҳажми 2009 йилда 8,1 фоиз, 2010 йилда 8,5 фоиз, 2011 йилда эса 8,3 фоизга ўсди.

2011 йилнинг охирида мамлакатимиздаги ташир буюрган Халқаро валюта фонди миссиясининг расмий баёнотида сўнги беш йилда Ўзбекистонда ўсиш суръатлари ўртача 8,5 фоизни ташкил этганлиги ва бу Марказий Осиёдаги ўртача ўсиш кўрсаткичларидан

юқори эканлиги яна бир бор таъкидланди. Шунингдек, мазкур баёнотда қатор йиллар давомида кузатилган бюджет профицити, расмий захиралар даражасининг юқорилиги, давлат қарзининг пастлиги, барқарор банк тизими ва халқаро молия бозорларидан қарз олишга эҳтиёткорлик билан ёндашиш мамлакатни глобал инқироз оқибатларидан ҳимоя қилганлиги қайд этилган.

Бундан ташқари, жаҳондаги ривожланган мамлакатларнинг халқаро рейтинг кўрсаткичлари кескин пасайиб бораётган бир пайтда «Мудис» халқаро рейтинг агентлиги томонидан Ўзбекистон банк тизимининг ривожланиш истикболлари «барқарор» баҳода тасдиқланиб келиниши мамлакатимиз иқтисодий салоҳияти халқаро экспертлар томонидан тан олинганлигининг далилидир. Банкларимиз капиталининг етарлилик даражаси 24 фоиздан ошгани ва бу банк назорати бўйича Базель кўмитаси томонидан белгиланган халқаро стандартлардан қарийб 3 баробар кўп эканлиги эътиборга сазовор.

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, сўнги йилларда мамлакатимиз молия-банк тизимининг барқарорлиги таъминланган ҳолда унинг юқори суръатларда ривожланиши кузатишмоқда. Жумладан, сўнги беш йилда жисмоний ва юридик шахсларнинг банклардаги депозитлари 3,7 баробар, шундан аҳоли омонатлари 5 баробарга ошганлиги миллий валютимиз ва банк тизимида бўлган ишончнинг йил сайин

ўсиб бораётганлиги ишботидир.

Миллий валютимиз нафақат мамлакатимиз иқтисодий қудратининг, балки халқимиз маънавий салоҳиятининг ҳам ўзига хос кўзгусидир. Зеро, унда юртимизнинг бой тарихи ва буюк келажаги ўз аксини топган.

Ўзбек сўмини қўлга олган кишининг қадим Самарқанддаги Регистон майдони, Тиллакорни, Шердор мадрасалари, Гўри Амир мақбараси каби тарихий обидалар, Тошкентдаги Темуррийлар тарихий давлат музейи, Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Давлат академик катта театри, "Истиклол" санъат саройи, Соҳибқирон бобомиз Амир Темурнинг улғувор ҳайкали тасвирларига кўзи тушади.

Буларнинг барчаси халқимиз, айниқса, ўсиб келаётган ёш авлод шунда миллий гурур туйғуларини шакллантириш, уларни миллий истиклол ғояларига садоқат руҳида тарбиялашда муҳим аҳамият касб этади.

Давлатимиз мустақиллигининг муҳим рамзларидан бири бўлган миллий валютимиз мамлакатимизда яшаётган ҳар бир инсон учун ифтихор тимсолидир.

Президентимиз Ислам Каримов таъкидлаганидек, иқтисодиётимиз мустақам бўлгандагина миллий валютимиз кучли бўлади. Юртимизда амалга оширилаётган изчил ислохотлар самаралари, Ўзбекистоннинг бутун дунёда эътироф этилаётган барқарор иқтисодий юксалиши миллий валютимиз қудратининг ҳам ёрқин тасдиғидир.

ЎЗА

ЎҚИТУВЧИЛАР ҲАМ ОЛДИНГИ САҒДА БЎЛИШИ ЛОЗИМ

Ўқитувчиман. Кўпйиллик тажрибам бор. Мактабда ишлаш, халқимизнинг фарзандларига таълим бериш, маърифат тарқатиш, маънавий сабоқ улаштириш жараёнида ҳаётни кузатаман. Кимнингдир ҳаракатини кўриб, ижобий хулоса чиқарсанг, бошқа бировнинг қонунга зид ёки инсонийликка ёт уринишидан асабийлашасан. Шунда кўнглида ёзиш, ижод қилиш ҳисси жўш уради, воқеалик фаол муносабат билдириш истаги туғилади. Ҳа, ўқитувчи ҳам худди журналист каби сезгир, қузатувчан, замон билан ҳаммафас бўлиши керак. Шундай ҳислатни ўзида шакллантирган педагог таълим соҳасида ҳам сафдошларидан бир қадам олдинда юради, ўқувчиларини уйғоқ қалб эгаси қилиб тарбиялашга интилади.

Журналистика соҳасига болалигимдан қизиққанман. Ёзганларимни газета-журналларга юбораман – чоп этишди. Матбуотда ёлгон қилинган мақолаларимни жамлаб, «Йилнинг энг фаол журналисти» қўриқ-танловига топширган эдим, ҳакамлар ҳайъати рағбатлантирувчи мукофотга лойиқ қўрибди. Бундан беҳад қувондим. Пойтахтда ўтган тақдирлаш маросимида иштирок этиб, қалам аҳли билан учрашим, яқиндан танишим ижод қилиш учун менга яна рағбат бағишлади.

Президентимиз Ислам Каримовнинг матбуот ва оммавий ахборот воситалари ходимларига йўллаган табриғидаги ҳар бир жумла, ҳар бир чорлов

журналистика соҳасида қалам тебратётган, бунга ўз умри ва ҳаётининг мазмунига айланган кишилар учун дастуриламал бўлиб хизмат қилади. Жамоатчи муҳбир бўлганим учун ушбу табрик хатида билдирилган ишонч

руҳи, белгиланган вазифа ва масалаларни ўзимга ҳам тегишли деб биламан. Айниқса, Юртбошимиз матбуот сўзининг таъсирчанлигини ошириш, энг муҳим кишиларга жамоатчилик эътиборини қаратиш мақсадида аниқ бир тизим ташкил этиш бўйича берган тақлифи қалам аҳли томонидан жуда илиқ қутиб олинди. Шу маънода ҳар чорак якуни бўйича энг муҳим, энг ўткир материалларни алоҳида қайд этиб, баҳолаб, бу

ҳақда матбуотда хабар бериб бориш ғояси илгари сурилгани айнаи муддао бўлди.

Давлатимиз раҳбарининг «...изланиб яшайдиган журналистларни мен ҳамisha қўллаб-қувватлашга, керак пайтда ёрдам ва қўмак беришга тайёр эканимни, уларни ўзимнинг энг яқин ҳамфиқр ва маслақдошларим, деб билишимни изҳор этмоқчиман», деган гаплари, ўйламанки, ҳар бир ижодкорнинг қалбига чуқур ўрнашибгина қолмай, муносиб акс садо ҳам беради.

Саодат ОСТОНОВ,
Қашқадарё вилояти Қамаш туманидаги 74-умумтаълим мактаби ўқитувчиси,
«Йилнинг энг фаол журналисти – 2011» қўриқ-танлови совриндори

Munosabat

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Олий таълим муассасаларига 6300 нафар магистр, шунинг 1 566 нафари давлат гранти, 4 734 нафари эса тўлов-контракт асосида ўқишга қабул қилиниши белгиланган.

Тошкент кимё-технология институтининг (Кўнғирот бўлими)нинг махсус сиртки бўлимига давлат гранти бўйича 65 нафар талаба ва Тошкент ахборот технологиялари университетининг махсус сиртки бўлимига 50 нафар, шу жумладан, 15 нафари давлат гранти, 35 нафари тўлов-контракт асосида қабул қилинади.

Бугунги кунда 13та вазирлик ва идоралар тасарруфидида 57та олий таълим муассасаси ва уларнинг 1та бўлими, 11та филиали ва 2та факультети, жами 71та таълим муассасасига абитуриентлардан ҳужжатлар қабул қилинмоқда. Олий

Қорақалпоғистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, вилоятлар ва Тошкент шаҳар халқ таълими бошқармалари билан ҳамкорликда тест синовларида бевоқиф вақил сифатида иштирок этишни режалаштирилган халқ таълими тизими раҳбар ходимлари билан режага мувофиқ ўқув семинарлари ташкил этилди. Тест синовларини ўтказишга масъул сифатида иштирок этувчилар тўлиқ тарқатма материаллар билан таъминланди, ҳар бир иштирокчи мустақил ўқиб ўрганиши учун тест синовларини ўтказиш жараёни ҳақидаги фильм ёзилган дисклар билан таъминланди. Ушбу тадбирлар эндиликда тест синовларини ўтказиш ишларига масъул ўрта махсус, касб-хўнар таълими тизимида фаолият кўрсатаётган педагог ходимлар учун ташкил этилади.

Барчамизга маълумки,

мимизга жорий этилган тест синовлари усули, мана, 20 йилдан ошадигани, ўқувчилар билим салоҳиятини объектив баҳолашда муваффақиятли қўлланиб келинапти.

Бу йилги тест саволлари жамғармаси ҳақида тўхталандиган бўлсак, ҳаммамизга маълумки, доимий равишда тест саволлари жамғармаси янгиланиб, тўлдириб борилади. Бу ҳолатни ҳар бир ота-она, устоз-мураббий, айтиқсиз, абитуриентларимиз тўлиқ тушунишлари муҳим аҳамиятга эга. Тест саволлари жамғармаси манфаатдор вазирлик ва идоралар томонидан ҳар бир ўқувчани бўйича тавсия этилган малакали мутахассислар ёрдамида шакллантирилади. Фанлар бўйича тузилган тест саволлари жамғармаси амалдаги Давлат таълим стандартлари доирасида Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги,

хизматни ўташга қизиқишни кучайтираётир. Шу маънода бу борадаги ўзгаришларга ҳам тўхталиб ўтсангиз.

— Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2012 йил 31 майдаги "Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари сафида мuddатли ҳарбий хизматни ўтаб бўлган фуқароларга имтиёзлар тизимини такомиллаштиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги қарорига мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари сафида мuddатли ҳарбий хизматни ўтаб, ҳарбий қисмлар қўмондонлигининг тегишли тавсияномаларини олган фуқаролар барча йўналишлар ва мутахассислар бўйича бакалаврлар тайёрлашда республиканинг барча олий таълим муассасаларига киришда тўплаш мумкин бўлган максимал балларнинг 27 фоизи миқдоридида қўшимча балл шак-

га қаратилган тегишли амалий ишлар манфаатдор вазирлик ва идоралар билан ҳамкорликда бажарилмоқда.

— Тест синовлари кунги абитуриентлар нимага алоҳида эътибор қаратишлари зарур? Синовлар жараёнига уяли алоқа воситалари, шпаргалка олиб киришга уринган йигит-қизларга қандай чоралар кўрилади?

— Абитуриентлар тест синовларига мукаммал тайёргарлик кўришлари, 2011-2012 ўқув йилида таълим тизимида фойдаланиш учун тавсия этилган ўқув адабиётларини тўлиқ ўзлаштиришлари керак. Чунки ёшларимиз ўзлари танлаган касб-хўнарга келгусида билимли, зукко ва ўз устида тинимсиз ишлайдиган малакали мутахассис бўлиб шаклланиши зарур. Ушбу талабларни айтишимизга сабаб, бугунги кунда ахборот технологиялари, алоқа воситалари кўпайиб кетмоқда. Сир эмас, ахборот асрида ҳар бир инсон ўзига қулай телефон, ахборот олиш ёки тарқатиш воситаларидан фойдаланади. Лекин тест синовини жараёнида бундай воситалардан фойдаланишга йўл қўйилмайди. Қайсики абитуриент тест жараёнида бошқа бир ёрданчи воситаларга ишонаиб қолса, кейинчалик ота-онаси, устозлари ва дўстлари олдида уялиб қолиши мумкин. Шунинг учун абитуриент тест синовига фақат шахсини тасдиқловчи ҳужжати (паспорт ёки паспортга тенглаштирилган гувоҳнома), таълим муассасаси қабул комиссияси томонидан берилган рухсатнома билан келиш қиёфасида қилиди.

Қабул жараёнига оид яна бир тартибни алоҳида айтиб ўтмоқчиман, агар абитуриент томонидан топширилган ҳужжатларнинг қалбакилиги аниқланса, у тест синовларидан (олий таълим муассасасидан) четлаштирилади ҳамда ҳужжатлари ўрнатилган тартибда ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларига юборилади. Абитуриентларимиз кимларнингдир алдовларига ишонаиб бу каби хатоликларга йўл қўймаслиги зарур.

Абитуриент тест синовларини ўтказиладиган бино худудига микрокалькулятор, лугат, жадвал, китоб, уяли телефон, компьютер, телекоммуникация воситалари ва шпаргалкалар олиб кирган бўлса, тест жараёни давомида тест материалларини бошқа абитуриентга узатса, ёрдан берса, тест синовларини ўтказиш тартибини бузган ҳисобланади ва далолатнома тузилиб, тест синовидан четлаштирилади. Тест синовини жараёнида абитуриент томонидан саволлар китобининг бирор бир варағи йиртиб олинган аниқланса, у ҳам тест синовларини топшириш қоидаларини бузган ҳисобланади ва тест синовидан четлаштирилади.

Қурбонбой
МАТКУРБОНОВ
суҳбатлашди.

КИРИШ ТЕСТ СИНОВЛАРИ

унда қандай янгиликлар бор?

таълим муассасалари қабул комиссиялари билан Давлат тест маркази ўртасида электрон ахборот алмашув тизими ўрнатилган. Олий таълим муассасалари кундалик маълумотларни тўплаб боради ва бир вақтнинг ўзидида Давлат тест марказига етказиб туради. Ушбу тизим қабул жараёни давомида тўлиқ автоматик равишда бошқарилади. Бу эса абитуриентлар учун тест синовига оид материаллар тайёрлаш ишларини тезкорлик билан амалга оширишни осонлаштириш, шу билан бирга, қабул жараёни тугагандан кейин абитуриентлар тўғрисида ахборот олиш, қолаверса, ҳар бир абитуриент ҳақида батафсил маълумотлар базасини шакллантириш имконини беради.

— Давлат тест маркази томонидан бугунги кунда амалга оширилаётган ишлар ва тест синовларини ўтказиш жараёнига тайёргарлик ҳақида ҳам маълумот берсангиз.

— Давлат тест маркази ахборот технологияларидан унумли фойдаланган ҳолда ўз фаолиятини доимий равишда такомиллаштириб бормоқда. Жумладан, Интернет тармоғига тест синовларига оид барча янгиликлар жойлаштирилмоқда. Тест синовлари натижасини ҳам ўтган йилларга нисбатан янада такомиллаштирилган ҳолда замонавий ахборот технологиялари воситалари орқали эълон қилиш режалаштирилмоқда.

Хозирги кунда 2012 йилги тест синовларини жойларда белгиланган тартибда ташкил этиш ва ўтказишга оид ишларни ташкил этувчилар билан амалий машғуллар олиб борилаётир. Хусусан, жорий йил май-июнь ойларида Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, шунингдек,

тест синовинида қатнашувчи абитуриентлар, яъни олий таълим муассасаларида ўқиш истагини билдирувчи ёшларимиз сони йилдан йилга кўпайиб бораёпти. Шунинг учун ҳам Давлат тест маркази жойлардаги маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, олий таълим муассасалари раҳбарлари билан ҳамкорликда тест синовини ўтказиладиган бино ва аудиторияларни тайёрлаш, тест синовини кунги абитуриентлар учун ёруғ, барча талабларга жавоб берадиган аудиторияларни танлаш ишларини жадаллик билан якунига етказмоқда. Шу кунларда тест синовларини ўтказиш режалаштирилаётган 500та бино ва улардаги 14000га яқин аудиторияларнинг тайёргарлик ҳолати тўлиқ ўрганиб чиқилаётир.

— Тест синовини ўзгартириб, давр руҳига мослашиб, тобора мукаммаллашиб борадиган жараён эканини инобатга олган ҳолда бу йилги тест саволлари жамланмасида қандай ўзгаришлар, янгиликлар бўлиши назарда тутилган? Умуман, тест саволлари жамланмалари, абитуриентларга тарқатиладиган тест топшириқларини тайёрлаш борасида олиб борилаётган ишлар қандай кечмоқда?

— Албатта, тест тизими доимий равишда янгиланиб, ижодийлашиб, малакали мутахассислар изланишлари ҳисобига илмий жиҳатдан такомиллашиб борадиган жараён ҳисобланади. Демак, тест тизими, қолаверса, уни ўтказиш воситалари мазмунан ёки шаклан ўзгариб, эски воситалар ўз ўрнини янгиларига бўшатиб беради.

Муктарам Президентимиз раҳбарлигида таълим тизи-

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг Ўрта махсус, касб-хўнар таълими маркази томонидан тавсия этилган дарслик ва ўқув адабиётларидан фойдаланган ҳолда ишлаб чиқилади. Шундан сўнг тест саволларини ишлаб чиқиш технологиялари талаблари ҳамда унга мазмунан ва шаклан мослиги бўйича мутахассислар иштирокида экспертизадан ўтказилади. Айтиб ўтиш жоизки, тест синовларини ўтказиладиган фанлардан шакллантирилган тест саволлари жамғармасининг хавфсизлиги ва химояланганлиги тўлиқ қафолатланган. Худди ўтган йилларда бўлгани каби бу йил ҳам абитуриентларимиз учун алоҳида вариантларда саволлар китоби ва жавоблар варақалари тайёрланади ҳамда уларга етказилади.

— Олий таълим муассасаларига киришда ҳарбий тавсияномага эга абитуриентларга имтиёзли равишда қўшимча балл берилиши ёш йигитларимиз орасида Қуролли Кучлар сафида мuddатли ҳарбий

лидаги имтиёзга эга бўлиши белгиланган. Бундан ташқари, имтиёзлар бўйича белгиланган қўшимча балларни ҳисобга олган ҳолда танловдан ўта олмаган абитуриентларнинг республикадаги бошқа олий ўқув юртиларига қабул қилиш тўғрисидаги аризалари, тест синовларини тугагандан кейин 10 кун мобайнида Ўзбекистон Республикаси олий таълим муассасаларига қабул қилиш бўйича Давлат комиссияси томонидан кўриб чиқилиши, шунингдек, абитуриент танлаган бошқа олий ўқув юртиларига қабул қилиш тасдиқланган умумий қабул квотаси доирасида, имтиёзлар бўйича белгиланган қўшимча бални ҳисобга олган ҳолда тўпланган баллар ва тест синовларини фанлар тўплами (блоки)га мувофиқ, таълим йўналишлари бўйича Давлат комиссиясининг қарорига биноан амалга оширилиши тартиби белгиланган. Умуман, ҳарбий имтиёзга эга бўлган абитуриентлар қабулига оид жорий этилган тартиблар ва уларни сифатли бажариш-